B.Ed. 01T

విద్య తాత్విక
మరియు
సామాజిక ఆధారాలు

"మనం నాగరికత సమకూర్చిన వస్తుగత ప్రయోజనాలైన వదులుకోవచ్చునేమో గానీ,
సర్వోత్కృష్టమైన విద్య అందించే ఫలాలను సంపూర్ణంగా అనుభవించే అవకాశాలను,
హక్కును మాత్రం కోల్పోకూడదు"

-డా॥బి.ఆర్.అంబేద్కర్

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం

హైదరాబాద్

2016

నిపుణుల, రచయితల బృందం

కోర్సు ఎడిటర్

ప్రొఫెసర్ ఇ. విజయ లక్ష్మి, (రిటైర్డ్)
డిపార్ట్‌మెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
శ్రీ పద్మావతి మహిళా విశ్వవిద్యాలయం,
తిరుపతి

కోర్సు కో ఆర్డినేటర్

డా॥ చంద్రకళ
అస్టిసెంట్ ప్రొఫెసర్
డిపార్టుమెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ఓపెన్
యూనివర్సిటీ. హైదరాబాద్

కోర్సు రచయితలు

డా॥ జి. పాల్ రత్నాకర్
డిపార్ట్‌మెంట్ ఆప్ ఎడ్యుకేషన్
డా॥. బిఆర్. అంబేద్కర్ ఒపెన్ యూనివర్సిటీ
హైదరాబాద్.

డా॥ టి. షారోన్ రాజు
ఇనిస్టిస్ట్యుట్ ఆఫ్ అడ్వాన్స్‌డ్
స్టడీ ఇన్ ఎడ్యుకేషన్ (ఐ.ఎ.ఎస్.ఇ)
ఆంధ్రా యూనివర్సిటీ, విశాఖపట్టణం.

డా॥ బి. జోసఫ్ రాజు
ఎ.ఎల్. కాలేజ్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్,గుంటూరు

డా॥ కె. కోటేశ్వర రావు
సెయింట్ మేరీస్ సెంటినరీ కాలేజ్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
విశాఖపట్టణం.

బి.ఇ.డి., ప్రోగ్రామ్ కో ఆర్డినేటర్

డా॥ జి. పాల్ రత్నాకర్
హెడ్ ఐ/సి
డిపార్ట్‌మెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ఓపెన్
యూనివర్సిటీ. హైదరాబాద్

గ్రాఫిక్స్

G.V. స్వామి

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాద్ - 500 033.

ప్రథమ ప్రచురణ - 2016.

కాపీరైటు : డా.బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం 2016

అన్ని హక్కులు విశ్వవిద్యాలయానివి. ఈ పుస్తకంలో ఏ భాగం అయినా ఉపయోగించదల్చుకుంటే విశ్వవిద్యాలయం అనుమతి పొందాలి.

ఇతర వివరాలు

డైరక్టర్ (అకాడమిక్) డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాదు - 500 033

విషయ సూచిక

పేజీ నెం.

యూనిట్-1 తత్వశాస్త్రము మరియు విద్య	1
యూనిట్-2 భారతీయ విద్యా చరిత్ర	35
యూనిట్-3 పాశ్చాత్య తాత్విక వాదాలు	76
యూనిట్ -4 భారతీయ తత్వవేత్తల సేవలు	93
యూనిట్ - 5 విలువలు మరియు విద్య	112
యూనిట్ - 6 ఉపాధ్యాయుడు మరియు వృత్తి	128
యూనిట్ - 7 ఉపాధ్యాయ వృత్తి విలువలు	136
యూనిట్ - 8 మానవకరణ విద్య	148
యూనిట్ - 9 సమాజ శాస్త్రంలో విద్య	161
యూనిట్ - 10 విద్యా సాంఘికీకరణ	178
యూనిట్ - 11 సంస్కృతి మరియు విద్య	209
యూనిట్ - 12 సామాజిక మార్పు మరియు విద్య	220
యూనిట్ : 13 ప్రజాస్వామ్యము - విద్య	233
యూనిట్ - 14 విద్య సమానవకాశాలు - విద్య	248
యూనిట్ : 15 బాలిక విద్య - లింగ వివక్ష	257
యూనిట్ - 16 జాతీయ సమైక్యత -విద్య	269

B.Ed. 2T

అభ్యాసకుడు, అభ్యసనం
బోధన

"మనం నాగరికత సమకూర్చిన వస్తుగత ప్రయోజనాలైన వదులుకోవచ్చునేమో గానీ, సర్వోత్కృష్టమైన విద్య అందించే ఫలాలను సంపూర్ణంగా అనుభవించే అవకాశాలను, హక్కును మాత్రం కోల్పోకూడదు"

-డా॥బి.ఆర్.అంబేద్కర్

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం

హైదరాబాద్

2016

రచయితల బృందం

సంపాదకులు

డాక్టర్ ఎన్. రామ్‌నాథ్ కిషన్
ఎమిరేటస్ ఆచార్యులు
విద్యావిభాగము
కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం
వరంగల్, తెలంగాణ

రచయితలు

డాక్టర్ వి. గోవిందరెడ్డి
అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్, విద్యావిభాగము
శ్రీకృష్ణ దేవరాయ విశ్వవిద్యాలయం
అనంతపురం, ఆంధ్రప్రదేశ్.

డాక్టర్ డి. హసన్
అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్, విద్యావిభాగము
ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం
ఒంగోలు
ఆంధ్రప్రదేశ్

సహ సంపాదకుడు

డా॥ చర్ల రాజమౌళి
ఆచార్యుడు, విద్యావిభాగము
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక
విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్

డా॥ ఎస్తర్ సునీలారాణి
ప్రిన్సిపాల్
ఆంధ్ర లయోలా విద్యాకళాశాల
గుంటూరు, ఆంధ్రప్రదేశ్.

డా॥ ఆర్ . విజయలత
అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్
కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం
వరంగల్, తెలంగాణ

బి.ఇ.డి., కార్యక్రమ సమన్వయకర్త
డా॥ జి. పాల్ రత్నాకర్
హెడ్ ఐ/సి
డిపార్ట్‌మెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక
విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్.

గ్రాఫిక్స్
G.V. స్వామి

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్ - 500 033.

ప్రథమ ప్రచురణ - 2016.

కాపీరైటు : డా.బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం 2016

అన్ని హక్కులు విశ్వవిద్యాలయానివి. ఈ పుస్తకంలో ఏ భాగం అయినా ఉపయోగించదల్చుకుంటే విశ్వవిద్యాలయం అనుమతి పొందాలి.

ఇతర వివరాలు

డైరక్టర్ (అకాడమిక్) డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాదు - 500 033

PAPER - III

పాఠశాల మరియు
తరగతిగది నిర్వహణ

"We may forgo material benefits of civilization, but we cannot forgo our right and opportunity to reap the benefits of the highest education to the fullest extent…"

Dr.B.R.Ambedkar

డా.బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయము

హైదరాబాదు.

2016

PAPER - III

పాఠశాల మరియు తరగతిగది నిర్వహణ

సంపాదకులు :

ఆచార్య ఎస్. పద్మనాభయ్య

ప్రొఫెసర్, విద్యా విభాగము (రిటైర్డ్)

శ్రీ వెంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయము

తిరుపతి, ఆంధ్రప్రదేశ్

రచయితలు :

డా॥ పి. లక్ష్మిలత

ప్రిన్సిపాల్, పాషా కాలేజ్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్, హైదరాబాద్

డా॥ ఎమ్. సాల్మన్‌రాజు

విద్యా విభాగము, ఎ.యు. క్యాంపస్, విజయనగరం

డా॥ ఎస్. విజయ వర్ధిని

విద్యా విభాగము, ద్రవిడియన్ విశ్వవిద్యాలయం, కుప్పం

డా॥ ఆర్. కృష్ణయ్య

విద్యా విభాగము, కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయము, వరంగల్.

కోర్స్ సమన్వయకర్త

డా॥ జి. పాల్ రత్నాకర్

హెడ్, I/c,

విద్యా విభాగము

డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక

విశ్వవిద్యాలయము

హైదరాబాద్, తెలంగాణ

బి.యిడి. ప్రోగ్రామ్ సమన్వయకర్త

డా॥ జి. పాల్ రత్నాకర్

హెడ్, I/c,

విద్యా విభాగము

డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక

విశ్వవిద్యాలయము

హైదరాబాద్, తెలంగాణ

కాపీరైట్ : డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాద్, ఆం.ప్ర. అన్ని హక్కులు విశ్వవిద్యాలయానివి. ఈ పుస్తకంలోని ఏ భాగం అయినా ఉపయోగించదలచుకొంటే విశ్వ విద్యాలయం అనుమతి పొందాలి. ఈ పాఠాలు డా॥బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం పాఠ్య ప్రణాళికలో ఒక భాగం.

ఇతర వివరాలకు సంప్రదించవలసిన చిరునామా : డైరెక్టర్ (అకడమిక్), డా॥బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, రోడ్ నం. 46, జూబ్లీ హిల్స్, హైదరాబాద్ - 500 033. (ఫోన్ 040 - 23680410)

Paper - III
School and Class Room Management

Course Editor
Prof. S. Padmanabhaiah
Prof. of Education (Retd),
S.V. University
Tirupathi

Course Writers

1. **Dr. P. Lakshmi Latha**
   Principal, Pasha College of Education
   Hyderabad.

2. **Dr. Solomon Raju**
   Department of Education, A.O. Campus
   Vizianagaram.

3. **Dr. S. Vijaya Vardhini**
   Department of Education
   Dravidian University
   Kuppam

4. **Dr. R. Krishnaiah**
   Department of Education
   Kakatiya University
   Warangal

Course Coordinator
Dr. G. Paul Ratnakar
Head I/c
Department of Education
Dr. BRAOU
Hyderabad

B.Ed Programme Coordinator
Dr. G. Paul Ratnakar
Head I/c
Department of Education
Dr. BRAOU
Hyderabad

ప్రవేశిక

ప్రియమైన విద్యార్థులారా !

మీ అందరికీ మా ప్రశంసలు శుభాకాంక్షలు. రెండు సంవత్సరాల బి.యిడి కార్యక్రమానికి స్వాగతం. బి.యిడి కార్యక్రమాన్ని సక్రమంగా పూర్తిచేయాలంటే 9 థియరీ కోర్సులతో పాటు అనేక కృత్యాలు, రికార్డులు, క్షేత్రస్థాయిలో (ఉన్నత పాఠశాల, సమాజంలో) మీరు నిర్వహించవలసిన అనేక కార్యక్రమాలను సకాలంలో సవ్యంగా పూర్తి చేయాలి. మీరిప్పటికే ఉపాధ్యాయులుగా పనిచేస్తున్నారు గనుక కాలంతో పరుగెత్తడమెంత అవసరమో తెలుసుకునే వుంటారు.

ఈ కోర్సుని మొదటి సంవత్సరంలో మీరు చదువుతారు. ఉన్నత పాఠశాలలు, వాటి నిర్వహణ ప్రధానోపాధ్యాయుని, ఉపాధ్యాయుల నాయకత్వ లక్షణాలు, వారి పాత్ర, వనరుల నిర్వహణ - ఇలా సెకండరీ పాఠశాల విద్యపై మీకు సంపూర్ణ అవగాహన కలిగేలా ఈ కోర్సు తీర్చి దిద్దబడింది.

ఈ కోర్సులో నాలుగు ఖండాలు, ఒక్కో ఖండంలో 4 భాగాలు (పాఠాలు) ఉన్నాయి. ఈ అంశాలన్నీ మీకు తెలిసినవే. కనుక మీకేమీ కష్టమనిపించదు. కానీ ప్రతిపాఠం చివర ఇచ్చిన కృత్యాలు సక్రమంగా పూర్తిచేసి నివేదికలు తయారుచేసి సమర్పిస్తే మీకు ఇంటర్నల్స్‌లో ఎక్కువ మార్కులు సంపాదించే అవకాశం వుంటుంది. అంతేకాదు. మీరు వ్రాయవలసిన విశ్వవిద్యాలయ పరీక్షలకు తయారు కావడానికి కూడ ఇది ఉపయోగ పడుతుంది.

శుభాశీసులతో

ఆచార్య స్వర్ణ పద్మనాభయ్యా

ఎడిటర్

B.Ed - 03 - T

కోర్సు - 3 :

పాఠశాల నిర్వహణ, నాయకత్వం మరియు క్రియాశీల పరిశోధన.

విషయ క్రమము

ఖండం - I పాఠశాల మరియు తరగతి గది నిర్వహణ

భాగం - 1 : పాఠశాల వ్యవస్థీకరణ మరియు నిర్వహణ

భాగం - 2 : కేంద్ర ప్రభుత్వ ఆధ్వర్యంలో నిర్వహింపబడు పాఠశాలలు

భాగం - 3 : రాష్ట్ర ప్రభుత్వ, స్థానిక సంస్థల మరియు ప్రైవేటు యాజమాన్యాల ఆధ్వర్యంలో నిర్వహింపబడు పాఠశాలలు

భాగం - 4 : తరగతి నిర్వహణ

ఖండం - II సంస్థాగత ప్రణాళిక మరియు వనరులు

భాగం - 5 : పాఠశాల ప్రణాళిక

భాగం - 6 : పాఠశాల యంత్రాంగం మరియు వనరులు

భాగం - 7 : పాఠశాల కాలక్రమ పట్టికలు, రిజిష్టర్లు, రికార్డులు

భాగం - 8 : వనరుల నిర్వహణ - ప్రధానోపాధ్యాయుని పాత్ర - ICT వినియోగం

ఖండం III - పాఠశాల కార్యక్రమాలు - ఉపాధ్యాయుని పాత్ర

భాగం - 9 : ఉపాధ్యాయుడు ఒక అనుసంధానకర్త

భాగం - 10 : ఉపాధ్యాయుడు ఒక నాయకుడు

భాగం - 11 : ప్రధానోపాధ్యాయుని, ఉపాధ్యాయుల నాయకత్వ రకాలు

భాగం - 12 : ఉపాధ్యాయుని లక్షణాలు

ఖండం - IV విద్యారంగంలో క్రియాశీల పరిశోధన

భాగం - 13 : విద్యారంగంలో పరిశోధన

భాగం - 14 : క్రియాశీల పరిశోధన

భాగం - 15 : క్రియాశీల పరిశోధన అంశాలు - సమస్యలు

భాగం - 16 : ఉపాధ్యాయుని సామర్థ్యాలు

B.Ed. 04T

బోధనాభ్యసనలో సమాచార
మరియు
భావప్రసార సాంకేతికత (ICT)

"మనం నాగరికత సమకూర్చిన వస్తుగత ప్రయోజనాలైనా వదులుకోవచ్చునేమో గానీ, సర్వోత్కృష్టమైన విద్య అందించే ఫలాలను సంపూర్ణంగా అనుభవించే అవకాశాలను, హక్కును మాత్రం కోల్పోకూడదు"

-డా॥బి.ఆర్.అంబేద్కర్

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం

హైదరాబాద్

2022

రచయితల బృందం

సంపాదకులు

ఆచార్య వి. సుధాకర్
స్కూల్ ఆఫ్ ఇంగ్లీష్ లాంగ్వేజ్ ఎడ్యుకేషన్
విద్యావిభాగము
EFLU, హైదరాబాద్

కోర్సు రచయితలు

1. డాక్టర్ టి. స్వరూప రాణి
డీన్, ఎ.యన్.యు.
ప్రిన్సిపాల్ సెయింట్ జోసఫ్ కాలేజ్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్,
గుంటూరు.

2. డాక్టర్ యస్.మహమ్మద్ అలీ,
JRF Fellow
విద్యావిభాగము
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం,
హైదరాబాద్

3. డాక్టర్ పి. లావణ్య
ప్రిన్సిపాల్, విద్యావిభాగము
సత్యసాయి ఇన్‌స్టిట్యూట్ ఆఫ్ హైయర్ లెర్నింగ్,
అనంతపురం

4. డాక్టర్ జి. శ్రీనివాసరావు,
ప్రిన్సిపాల్, విద్యావిభాగము
సెయింట్ మెరీస్ సెంటినరీ కాలేజ్ ఆఫ్
ఎడ్యుకేషన్,విశాఖపట్టణం.

కోర్సు కో - ఆర్డినేటర్

డా॥ జి. మెరీ సునంద
విద్యావిభాగము
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక
విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్

బి.ఇ.డి., కార్యక్రమ సమన్వయకర్త

డా॥ జి. పాల్ రత్నాకర్
హెడ్ ఐ/సి
డిపార్ట్‌మెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక
విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్.

గ్రాఫిక్స్
G.V. స్వామి

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్ - 500 033.

ప్రథమ ప్రచురణ - 2016

ద్వితీయ ముద్రణ : 2022

కాపీరైటు : డా.బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం 2016

అన్ని హక్కులు విశ్వవిద్యాలయానివి. ఈ పుస్తకంలో ఏ భాగం అయినా ఉపయోగించదల్చుకుంటే విశ్వవిద్యాలయం అనుమతి పొందాలి.

ఇతర వివరాలు

డైరక్టర్ (అకాడమిక్) డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాదు - 500 033

విషయ సూచిక

	పేజి. నెం.
భాగం – 1 : సమాచార ప్రసార సాంకేతిక శాస్త్రం	1
భాగం – 2 : జీతాలు – I జాతీయ పాలసీలు మరియు పాఠశాల విద్యలో భావ సమాచార – భావ ప్రసార సాంకేతిక ICT	10
భాగం – 3 : బోధన, అభ్యసన మరియు ప్రసారం	26
భాగం – 3 : బహుళ ఇంద్రియ ఉపగమము	40
భాగం – 5 : కంప్యూటర్ల ప్రాధమిక అంశాలు	56
భాగం – 7 : యం.యస్. ఆఫీస్ మౌళిక అంశాలు	99
భాగం – 8 : కంప్యూటర్ల మూలాధారాలు మరియు అన్వయాలు	153
భాగం – 9 : విద్యలో ఐ.సి.టి. పాత్ర	171
భాగం – 10 : అభ్యసనా సామాగ్రిగా కంప్యూటర్ (S)	181
భాగం – 11 : వ్యక్తిగత మరియు సముదాయ బోధన	200
భాగం – 12 : విద్యలో ఐ.సి.టి. అన్వయాలు (Application of ICT in Education)	220
భాగం – 13 వైవిధ్య అభ్యాసకులకు అనుగుణమైన సమాచార ప్రసార సాంకేతికత – సమ్మిళితం వైవిధ్య అభ్యాసకుల అవసరాల అవగాహన	238
భాగం – 14 : సమాచార ప్రసార సాంకేతికత – విభిన్న అభ్యాసకులు	246
భాగం – 15 : విభిన్న అభ్యాసకులు – విద్యాప్రణాళిక మరియు సాంకేతికత	255
భాగం – 16 : విభిన్న అభ్యాసకులు – విద్యాప్రణాళిక మరియు సాంకేతికత	262

B.Ed. 05T

పర్యావరణ
మరియు
విపత్తు నిర్వహణ విద్య

"మనం నాగరికత సమకూర్చిన వస్తుగత ప్రయోజనాలైన వదులుకోవచ్చునేమో గానీ, సర్వోత్కృష్టమైన విద్య అందించే ఫలాలను సంపూర్ణంగా అనుభవించే అవకాశాలను, హక్కును మాత్రం కోల్పోకూడదు"

-డా॥బి.ఆర్.అంబేద్కర్

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం

హైదరాబాద్

2016

రచయితల బృందం

సంపాదకులు

ప్రొఫెసర్. ఎ. రామకృష్ణ
ప్రిన్సిపాల్
IASE విద్యావిభాగము
ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం,
హైదరాబాద్

4. డాక్టర్ సి.హెచ్. రవీంధర్
గవర్నమెంట్ కాలేజ్ ఆఫ్
టీచర్స్ ఎడ్యుకేషన్
వరంగల్.

రచయితలు

1. డాక్టర్ పి. అనుపమ
స్కూల్ ఆఫ్ స్పెషల్ ఎడ్యుకేషన్
తమిళనాడు ఓపెన్ యూనివర్సిటీ
చెన్నై.

2. డాక్టర్ యం.టి.వి. నాగరాజు
విద్యావిభాగము
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం,
హైదరాబాద్

2. డాక్టర్ కె.పి. వెంకట సుబ్బయ్య
విద్యావిభాగము
శ్రీ కృష్ణ దేవరాయ విశ్వవిద్యాలయం,
అనంతపురం.

కోర్సు కో-ఆర్డినేటర్

యం. నాగరాజు
విద్యావిభాగము
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక
విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్

బి.ఇ.డి., కార్యక్రమ సమన్వయకర్త

డా॥ జి. పాల్ రత్నాకర్
హెడ్ ఐ/సి
డిపార్ట్‌మెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక
విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్.

గ్రాఫిక్స్

G.V. స్వామి

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్ - 500 033.

ప్రథమ ప్రచురణ - 2016.

కాపీరైటు : డా.బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం 2016

అన్ని హక్కులు విశ్వవిద్యాలయానివి. ఈ పుస్తకంలో ఏ భాగం అయినా ఉపయోగించదల్చుకుంటే విశ్వవిద్యాలయం అనుమతి పొందాలి.

ఇతర వివరాలు

డైరక్టర్ (అకాడమిక్) డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాదు - 500 033

విషయ సూచిక

పేజీ నెం.

భాగం – 1 : పర్యావరణ విద్య **1**

భాగం – 2 : పర్యావరణ కాలుష్యం **12**

భాగం – 3 : పర్యావరణ సమస్యలు **40**

భాగం – 4 : ఉష్ణోగ్రత **53**

భాగం – 5 : పరిరక్షణ **69**

భాగం – 6 : జీవ వైవిధ్యం **83**

భాగం – 7 : సుస్థిర అభివృద్ధి **102**

భాగం – 8 : పర్యావరణ నిర్వహణ – పరిరక్షణ **113**

భాగం – 9 : పర్యావరణ ఉద్యమాలు **123**

భాగం – 10 : భారతదేశంలో పర్యావరణ పరిరక్షణా పథకాలు **134**

భాగం – 11 : పర్యావరణ సుస్థిర అభివృద్ధి – పాఠ్య ప్రణాళిక **149**

భాగం – 12 : పర్యావరణ సుస్థిర అభివృద్ధి – పద్ధతులు **166**

భాగం – 13 : విపత్తు నిర్వహణ **178**

భాగం – 14 : విపత్తు సంసిద్దత – భావన **198**

భాగం – 15 : ఆరోగ్యం మరియు విపత్తు నిర్వహణ **212**

భాగం – 16 : విపత్తులను ఎదుర్కొనడం **229**

B.Ed. 06 AT

కళ - నాటక విద్య

"మనం నాగరికత సమకూర్చిన వస్తుగత ప్రయోజనాలైన వదులుకోవచ్చునేమో గానీ, సర్వోత్కృష్టమైన విద్య అందించే ఫలాలను సంపూర్ణంగా అనుభవించే అవకాశాలను, హక్కును మాత్రం కోల్పోకూడదు"

-డా॥బి.ఆర్.అంబేద్కర్

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం

హైదరాబాద్

2016

రచయితల బృందం

సంపాదకులు

డాక్టర్ చిగిచర్ల కృష్ణారెడ్డి (విశ్రాంతాచార్యులు)
జానపద కళల శాఖ, లలిత కళా పీఠం,
పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం,
పబ్లిక్ గార్డెన్స్, హైదరాబాద్.

కోర్సు రచయితలు

శ్రీ కె. శాంతారావు (రంగస్థల నిపుణులు)
103,ఆదిత్య ఆర్కేడ్,
బాలాజీ బ్లాక్,
ఆజామాబాద్, వి.యస్.టి.,
హైదరాబాద్ - 20

డాక్టర్ కె. నిర్మలాదేవి
అంతర్జాతీయ కూచిపూడి నృత్యకళాకారిణి
సంచాలకులు, నిర్మలా నృత్య నికేతన్,
నిజాంపేట, హైదరాబాద్.

శ్రీమతి మాధవిలత
తొలుబొమ్మలాట పరిశోధకులు
గిరిజన జానపద విజ్ఞాన పీఠం,
పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం,
వరంగల్లు.

సమన్వయకర్త

శ్రీమతి కె. ఉమా దేవి
డిపార్టుమెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ఓపెన్
యూనివర్సిటీ. హైదరాబాద్

బి.ఇ.డి., కార్యక్రమ సమన్వయకర్త

డా॥ జి. పాల్ రత్నాకర్
హెడ్ ఐ/సి
డిపార్ట్మెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ఓపెన్
యూనివర్సిటీ. హైదరాబాద్

గ్రాఫిక్స్

G.V. స్వామి

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాద్ - 500 033.

ప్రథమ ప్రచురణ - 2016.

కాపీరైటు : డా.బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం 2016

అన్ని హక్కులు విశ్వవిద్యాలయానివి. ఈ పుస్తకంలో ఏ భాగం అయినా ఉపయోగించదల్చుకుంటే విశ్వవిద్యాలయం అనుమతి పొందాలి.

ఇతర వివరాలు

డైరక్టర్ (అకాడమిక్) డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాదు - 500 033

విషయ సూచిక

	పేజీ నెం.
ఖండం : 1 కళ – అర్థం	**1**
ఖండం : 2. కళలు – హస్తకళలు ; హస్తకళలు – కళ	**30**
ఖండం : 3 విద్యాబోధనలో కళలు	**61**
ఖండం : 4 కళలు	**81**
ఖండం : 5 దృశ్యకళలు	**94**
ఖండం : 6 దృశ్యకళ – ప్రక్రియలు – వస్తు సామాగ్రి – ప్రయోగాలు	**109**
ఖండం : 7 ప్రదర్శనా కళలు (Performing Arts)	**129**
ఖండం : 8 నిర్వహణ నైపుణ్యాలు (Organizing Skills)	**152**

PAPER - VI B

ఆరోగ్యము, వ్యాయామ విద్య
మరియు యోగా

"We may forgo material benefits of civilization, but we cannot forgo our right and opportunity to reap the benefits of the highest education to the fullest extent…"

Dr.B.R.Ambedkar

డా.బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయము

హైదరాబాదు.

2016

PAPER - VI B
HEALTH, PHYSICAL EDUCATION AND YOGA

సంపాదకులు :

ఆచార్య వడ్డేపల్లి సత్యనారాయణ

ఆచార్యులు & సంచాలకులు

వ్యాయామ విద్యా విభాగము

ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయము

హైద్రాబాద్, తెలంగాణ - 500 076

రచయితలు :

డా॥ కె. స్టాలిన్‌బాబు

స్కూల్ అసిస్టెంట్

Z.P.H.S. బొమ్మల రామారం (గ్రామము & మండలము)

డా॥ కె. వెంకటేశ్వర్లు

స్కూల్ అసిస్టెంట్

Z.P.H.S. వనపర్తి, రఘునాథపురం

జనగాం, వరంగల్ జిల్లా

తెలంగాణ

కోర్సు సమన్వయకర్త

డా॥ ఎమ్.టి.వి. నాగరాజు

విద్యా విభాగము

డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక

విశ్వవిద్యాలయము

హైదరాబాద్, తెలంగాణ

బి.యిడి. ప్రోగ్రామ్ సమన్వయకర్త

డా॥ జి. పాల్ రత్నాకర్

హెడ్, I/c,

విద్యా విభాగము

డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక

విశ్వవిద్యాలయము

హైదరాబాద్, తెలంగాణ

కాపీరైట్ : డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాద్, ఆం.ప్ర. అన్ని హక్కులు విశ్వవిద్యాలయానివి. ఈ పుస్తకంలోని ఏ భాగం అయినా ఉపయోగించదలుచుకొంటే విశ్వ విద్యాలయం అనుమతి పొందాలి. ఈ పాఠాలు డా॥బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం పాఠ్య ప్రణాళికలో ఒక భాగం.

ఇతర వివరాలకు సంప్రదించవలసిన చిరునామా : డైరెక్టర్ (అకడమిక్), డా॥బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, రోడ్ నం. 46, జూబ్లీ హిల్స్, హైదరాబాద్ - 500 033. (ఫోన్ 040 - 23680410)

VI. B. Health, Physical Education and Yoga

Course Editor
Prof. V. Satyanarayana
Director Department of Physical Education,
Osmania University
Hyderabad.

Course Writers

1. **Dr. K. Stalin Babu**
   Z.P.H.S. Bommalaramaram
   Nalgonda (Dt)

2. **Dr. T. Venkateswarlu**
   Z.P.H.S., Vanaparthy , Lingala (M)
   Warangal (Dt).

Course Coordinator
Dr. M.T.V. Naga Raju
Department of Education
Dr. BRAOU
Hyderabad

B.Ed Programme Coordinator
Dr. G. Paul Ratnakar
Head I/c
Department of Education
Dr. BRAOU
Hyderabad

విషయసూచిక

అధ్యాయం -1

మానవ ఆరోగ్యము మరియు శ్రేయస్సు - అవగాహన

1.1	పరిచయం	1
1.1.1	ఆరోగ్యము అనగా అర్థము	1
1.2	ఆరోగ్య అనుబంధిత విభాగాలు	1
1.3	ఆరోగ్యాన్ని ప్రభావితం చేయు కారకాలు	2
1.4	ఆరోగ్యవిద్య - ఆవశ్యకత - ప్రాముఖ్యత	2
1.4.1	ఆరోగ్యవిద్య ద్వారా ఆరోగ్యాన్ని మెరుగు పరిచే విధానము లోని వివిధ సోపానాలు	4
1.5	ఆరోగ్యము మరియు విద్య మధ్య గల పరస్పర సంబంధము	5
1.5.1	విద్యపై ఆరోగ్య ప్రభావం	6
1.5.2	జీవన నైపుణ్యాలు - విద్యపాత్ర	7
1.5.3	జీవన నైపుణ్యాలు పెంపొందించే విద్య ద్వారా పిల్లల ఆరోగ్యముపై ప్రభావం	7
1.6	అంటు వ్యాధులు : అవగాహన చర్యలు	8
1.6.1	పాఠశాల స్థాయిలో చేయదగు కృత్యాలు	9
1.6.2	అంటువ్యాధుల నివారణ చర్యలు	10
1.7	భాగాంతపు కృత్యాలు	11
1.8	సారాంశం	24
1.9	అవగాహనను పరీక్షించుకోండి.	24
1.10	చదవదగిన గ్రంథాలు	25

అధ్యాయం -2

మానవదేహం నిర్మాణం & పనిచేయు విధానం

2.1.1	పరిచయం	26
2.1.2	అస్థిపంజర వ్యవస్థ	29
2.1.3	అస్థిపంజరములోని భాగములు	29
21.4	అస్థిపంజరం ఉపయోగములు	29
2.1.5	ఎముకల రకములు	30
2.1.6	కీళ్ళు	30
2.1.7	స్వేచ్ఛగా కదిలే కీళ్ళ రకములు	31
2.1.8	స్త్రీ పురుష అస్థిపంజరముల మధ్య భేదములు	31
2.1.9	అస్థి పంజరం మీద వ్యాయామ ప్రభావము	32
2.2	పరిచయం	34
2.2.1	కండరముల రకములు	34
2.2.2	నిత్య వ్యాయామం యొక్క ప్రభావము	35
2.2.3	లఘు సమాధానములు	36
2.2.4	శరీర నిర్మాణము	38
2.2.5	వికృతాకారములు కలుటకు కారణములు	39
2.2.6	సాధారణ నివారణోపాయములు	39

2.3	పరిచయం	41
2.3.1	నోటి యందు జీర్ణక్రియ	41
2.3.2	ఉదరం నందు జీర్ణక్రియ	41
2.3.3	ఆంత్రమూలం లో జీర్ణక్రియ	41
2.3.4	చిన్న ప్రేగులో జీర్ణక్రియ	42
2.3.5	శోషణ	42
2.3.6	ఆంత్రచూషకము	43
2.3.7	జీర్ణక్రియ మీద వ్యాయామ ప్రభావము	43
2.4	పరిచయం	44
2.4.1	శ్వాసక్రియ విధానము	45
2.4.2	వాయువుల మార్పిడి (రక్తం శుద్ధిచేయుట)	45
2.4.3	శ్వాసాంగముల మీద నిత్య వ్యాయామ ప్రభావం	36
2.5	పరిచయం	47
2.5.1	హృదయము	48
2.5.2	రక్త ప్రసరణ	48
2.5.3	రక్తప్రసరణ రెండు భాగముల క్రింద జరుగును	49
2.5.4	వ్యవస్థాగత ప్రసరణ	49
2.5.5	పుపుస ప్రసరణ	50
2.5.6	లఘు విషయములు	50
2.5.7	హృదయము మరియు రక్తప్రసరణ మీద నిత్య వ్యాయామ ప్రభావము	51
2.6	కదలికలు	52
2.6.1	మణికట్టు	52
2.6.2	మోకాలు కీలు	52
2.6.3	మోచెయ్యి కీలు	52
2.6.4	జావెలిన్ విసురుటలో సహకరించే కండర కదలికలు	53
2.6.5	డిస్కస్‌త్రో విసురుటలో సహకరించే కండర కదలికలు	53
2.6.6	షాట్‌పుట్ విసురుటలో సహకరించే కండర కదలికలు	53
2.6.7	చలన ప్రక్రియలు - అభివృద్ధి	54
2.6.8	కీళ్ళవద్ద ప్రధాన చలన ప్రక్రియలు	55
2.6.9	కండరాలు - సంకోచం	**55**
2.6.10	కీళ్లు	**56**
2.6.11	రేఖిత కండరాలు - వర్గీకరణ	57
2.6.12	తల, మెడ, మరియు మొండెమునందు కలుపబడిన, కండరములు	58
2.6.13	కాళ్ళు చేతులయందు గల కండరములుకలుపబడిన విధానము	58
2.6.14	కండరములు శరీరమునందు అతుకబడి ఉండుట	58
2.6.15	మన కీళ్ళయందు పనిచేయు కండరాలు	59
2.6.16	కండరాలు వ్యతిరేక దిశలో పనిచేయు విధానం	59
2.7	మృదుకణజాలపు గాయాలు	60
2.7.1	బెణుకుట	**61**
2.7.2	కండరాల కోత	62

2.7.3	ఎముక విరుపు గాయాలు	63
2.7.4	స్థానభ్రంశం	64
2.7.5	చర్చనీయాంశాలు - అవగాహన ప్రశ్నలు	65
2.7.6	సాంక్రమిక వ్యాధులు / అంటువ్యాధులు	**66**
2.7.7	ఎ. బ్యాక్టీరియా సంబంధిత సాంక్రమిక వ్యాధులు	66
2.7.8	సంక్రమణ వ్యాధులు	**68**
2.7.9	వైరస్ వ్యాధికారక వ్యాధులు	72
2.7.10	ప్రోటోజోవా పరాన్నజీవుల వలన కల్గు వ్యాధులు	76
2.7.11	శిలీంధ్రాలు వలన కల్గు వ్యాధులు	77
2.7.11	వ్యాధి లక్షణాలు	80
2.8	సారాంశం	80
2.9	మీ అవగాహనను పరీక్షించుకోండి	81
2.10	చర్చనీయాంశాలు	81
2.11	వివరణాంశాలు	81
2.12	చదవవలసిన గ్రంథాలు	81

అధ్యాయం - 3

కండర వ్యవస్థ

3.1	పరిచయం	82
3.2	లక్ష్యాలు	82
3.3	బడిపిల్లలు-పోషకాహారం ఆవశ్యకత	83
3.3.1	ఆహార పదార్థాలు లభించే విధానాన్ని బట్టి 2 రకాలు	83
3.3.2	ఆహార పదార్థాలను పనిచేయు విధానాన్ని (ధర్మాలను) బట్టి 3 రకాలు	84
3.3.3	పోషక పదార్థములు / పోషకాలు	84
3.3.4	బి. క్రొవ్వులు	85
3.3.5	సి. మాంసకృత్తులు	85
3.3.6	పోషక లోపాలు - సమస్యలు	85
3.3.7	పోషకాహార లోపం-న్యూనతావ్యాధులు	86
3.3.8	పిల్లల్లో కల్గు వివిధ రకాల పోషకాహార లోపాలు : ఇది 3రకాలుగా వస్తుంది	87
3.4	విటమిన్లు	88
3.4.1	క్రొవ్వులో కరుగు విటమినులు	89
3.4.2	నీటిలో కరిగే విటమిన్లు	91
3.4.3	ఖనిజ లవణాలు	94
3.4.4	నీరు	98
3.4.5	పీచు పదార్థం	99
3.4.6	ఆహారం - భుజించవలసిన సమయాలు	99
3.4.7	ఫ్లోరోసిస్ లక్షణాలు	100
3.4.8	రక్తహీనత లక్షణాలు	100
3.4.9	పాఠశాల స్థాయిలో పరీక్షలు	101
3.5	ఉపాధ్యాయుడు పోషకాహారం గురించి ఎలా బోధించవచ్చును	103

3.5.1	పోషకాహారం - అలవాట్లు	104
3.5.2	బి. ఆహారం నిలువచేయు విధానాలు	104
3.5.3	సి. ఆహారం తయారుచేయు విధానాలు	104
3.5.4	డి. కుటుంబ పోషకాహారాన్ని పెంపొందించడానికి సాధారణ పద్ధతులు	105
3.5.5	ఇ. సమాజ బాధ్యత	105
3.6	ఆహారపదార్థాల నిల్వ, పరిరక్షణ	106
3.6.1	జీవుల నుండి ఆహారం పాడవకుండా పరిరక్షణ	106
3.7	ఆహారాన్ని సంరక్షించే పద్ధతులు	107
3.8	సారాంశము	111
3.9	మీ అవగాహనను పరీక్షించుకోండి	111
3.10	చర్చనీయాంశాలు	111
3.11	వివరణాంశాలు	111
2.12	చదవవలసిన గ్రంథాలు	112

అధ్యాయం - 4

4.1.1	పరిచయం	113
4.1.2	యోగ అంటే	113
4.1.3	యోగ - ప్రాధాన్యత	113
4.2.1	యోగాభ్యాస లక్ష్యాలు	114
4.3.1	యోగాభ్యాసాలు - సాధారణ మార్గదర్శకాలు	115
4.3.2	ఆసనాలు	116
4.3.3	ఆసనాలు అభ్యాసంచేయడానికి మార్గదర్శకాలు	117
4.4.1	ప్రాణాయామం	117
4.4.2	ప్రాణాయామ అభ్యాసానికి మార్గదర్శకాలు	118
4.4.3	క్రియలను అభ్యాసం చేయడానికి మార్గదర్శకాలు	119
4.4.4	ధ్యానము	119
4.5.1	పరిచయం	120
4.6.1	ఆసనాలు	122
4.7	క్రియలు	140
4.7.1	కపాలభాతి (ముందు మెదడు ప్రక్షాళన)	140
4.7.2	అగ్నిసారం	141
4.7.3	ప్రాణాయామం	142
4.7.4	భస్త్రికా ప్రాణాయామం	143
4.7.5	ధ్యానం	146
4.8.1	ఒత్తిడిని జయించుటకు యోగా - పరిచయం	149
4.82	ఒత్తిడి అంటే ఏమిటి?	149
4.8.3	ఒత్తిడి నిర్వహణకు జీవనవిధానంగా యోగా	151
4.8.4	యోగా జీవనశైలిలోని అంతర్భాగాలు	151
4.8.5	ఆహారం తిండి	151
4.8.6	విహారం విశ్రాంతి	152

4.8.7	ఆచారం నడవడిక	153
4.8.8	విచారం (ఆలోచన)	153
4.8.9	వ్యవహారం ప్రవర్తన	154
4.8.10	ఒత్తిడి నిర్వహణకు లేదా నియంత్రణకు యోగాభ్యాసాలు	155
4.9	సారాంశము	175
4.10	మీ అవగాహనను పరీక్షించుకోండి	175
4.11	చర్చనీయాంశాలు	176
4.12	వివరణాంశాలు	176
4.13	చదవవలసిన గ్రంథాలు	177

అధ్యాయం - 5

5.1	పరిచయం	178
5.2	వ్యాయామ విద్య అర్థం	178
5.3	వ్యాయామ విద్య నిర్వచనం	179
5.4	వ్యాయామ విద్య-ఆవశ్యకత, ప్రాముఖ్యత	179
5.5	వ్యాయామ విద్య - జీవశాస్త్ర ఆధారం	182
5.5.1	పెరుగుదల, అభివృద్ధి	182
5.5.2	వ్యాయామ విద్యలో కార్యభారం	183
5.5.3	లింగభేద నియమాలు	184
5.5.4	కండర పటుత్వం	184
5.5.5	ఉపయోగ, నిరుపయోగ, అధిక ఉపయోగ నియమం	185
5.5.6	వయసుల నియమం	185
5.5.7	శారీరక రకాలు (దేహ నిర్మాణ రకాలు)	185
5.5.8	జీవశాస్త్రం నుండి ఆచరణాత్మక సూచనలు	186
5.6	వ్యాయామ విద్యను వివిధ రకాలైన తత్త్వవేత్తలు క్రింది విధంగా విశదీకరించారు	187
5.6.1	ఆదర్శవాదము	188
5.6.2	వాస్తవ వాదము	188
5.6.3	నిత్యకృత్య వాదము	188
5.6.4	ప్రకృతి వాదము	188
5.6.5	వర్తమాన వాదము	189
5.7	వ్యాయామ విద్య - సాంఘిక శాస్త్ర ఆధారం	189
5.8	వ్యాయామ విద్య - మనోవిజ్ఞాన శాస్త్ర ఆధారం	190
5.8.1	ప్రతిచర్య, నిబంధిత ప్రతిచర్య	190
5.8.2	అభ్యసన నియమాలు	190
5.8.3	ఆటల సిద్ధాంతాలు	191
5.9	వ్యాయామ ఉపాధ్యాయునికి మనోవిజ్ఞానశాస్త్రము వలన ఉపయోగాలు	192
5.10	విద్య లక్షణములు	192
5.11	వ్యాయామ విద్యా లక్ష్యములు	193
5.11.1	జె.బి. న్యాష్ ప్రకారం : 4 రకాలుగా లక్ష్యాలుగా పేర్కొనెను	193
5.11.2	హారిసన్ క్లార్క్ ప్రకారం : 3 రకముల లక్ష్యాలు	193

5.11.3 డడ్లీ ఆలెన్ సార్జెంట్ ప్రకారం : 4రకముల లక్ష్యాలు 194
5.11.4 జె.ఎఫ్. విలియమ్స్ ప్రకారం : 4 రకముల లక్ష్యాలు 194
5.11.5 బుక్ వాల్టర్ ప్రకారం : 3రకముల లక్ష్యాలు 194
5.11.6 కౌవెల్ & స్విగ్‌వెన్ ప్రకారం : 6 రకముల లక్ష్యాలు 194
5.11.7 కాబర్ (సెంట్రల్ అడ్వైజరీ బోర్డు ఆఫ్ ఫిజికల్ ఎడ్యుకేషన్ & రిక్రియేషన్) ప్రకారం 6 రకాల లక్ష్యములు కలవు 194
5.12.1 అవయవాభివృద్ధి 194
5.12.2 నాడీ - కండరము అభివృద్ధి 195
5.12.3 భావోద్రేక అభివృద్ధి 195
5.12.4 విచక్షణాభివృద్ధి 195
5.12.5 సాంఘికాభివృద్ధి 195
5.13 మానసికాభివృద్ధి 195
5.13.1 శరీర అభివృద్ధి లక్ష్యములు 195
5.13.2 చలనాభివృద్ధి లక్ష్యములు 196
5.13.3 మానసిక అభివృద్ధి లక్ష్యములు 196
5.13.4 సాంఘిక అభివృద్ధి లక్ష్యములు 196
5.14 విద్యార్థి యొక్క మూర్తిమత్వము అభివృద్ధిలో వ్యాయామ విద్య నిర్వహించే పాత్ర 196
5.15 వ్యాయామ విద్య ద్వారా మూర్తిమత్వము పెంపొందిచుట 197
5.16 సారాంశము 197
5.17 అవగాహన ప్రశ్నలు 197
5.18 బోధనాంతపు కృత్యాలు / చర్చనీయాంశాలు 197
5.19 చదవవలసిన గ్రంథాలు 198

అధ్యాయం - 6

6.1 పరిచయం 199
6.2 అర్థము 199
6.3 నిర్వచనాలు 200
6.4 దేహదారుడ్యం - ఆవశ్యకత, ప్రాముఖ్యము 200
6.5 ఒత్తిడి 202
6.5.1 ఒత్తిడిలు కలుగుటకు గల కారణాలు 202
6.5.2 ఒత్తిడిల లక్షణాలు 203
6.6 దేహ దారుడ్య సూత్రాలు 204
6.7 దేహదారుడ్యమైన భాగాలు 204
6.7.1 శక్తి పరిచయం 205
6.7.2 వేగము 206
6.7.3 సహనశక్తి 206
6.7.4 నమ్రత 206
6.7.5 చురుకుతనము 206
6.8 ఆత్మ రక్షణ కార్యక్రమాలు 206
6.9 సారాంశము 207

6.10 అవగాహన ప్రశ్నలు 207
6.11 బాగాంతపు కృత్యాలు / చర్చనీయాంశాలు 207
6.12 చదవవలసిన గ్రంథాలు 208

అధ్యాయం - 7

7.1 పరిచయము 209
7.2 పాఠశాలలో పిల్లల రక్షణ మరియు భద్రత 209
7.3 పాఠశాల బయట పిల్లల రక్షణ మరియు భద్రత 211
7.4 సాధారణముగ పిల్లలను (3) మూడు ప్రాంతములలో భద్రతగా వుంచవలెను 212
7.4.1 గృహము 212
7.4.2 దారిమీద జాగ్రత్తగా వుండటము 213
7.4.3 ఆటస్థలము 213
7.4.5 సైకిల్ నడుపునప్పుడు పాటించవలసిన జాగ్రత్తలు 213
7.5 పాఠశాలలో ఆరోగ్య కార్యక్రమము 214
7.6 నిర్వచనాలు 214
7.7 ఆశయములు 215
7.7.1 లక్ష్యాలు 215
7.7.2 ఆరోగ్య పాఠశాల వాతావరణము 216
7.7.3 ఆరోగ్య సేవలు 216
7.7.4 ఆరోగ్య బోధన మరియు పర్యవేక్షణ 217
7.8 మధ్యాహ్న భోజన పథకము 218
7.8.1 మధ్యాహ్న భోజన పథకం ప్రతి రోజు పాటించవలసిన పట్టిక 218
7.9 పాములు, కుక్కల నుండి తీసుకోవలసిన జాగ్రత్తలు మరియు నివారణ చర్యలు 220
7.10 సారాంశము 221
7.11 అవగాహన ప్రశ్నలు 221
7.12 బాగాంతపు కృత్యాలు / చర్చనీయాంశాలు 221
7.13 చదవవలసిన గ్రంథాలు 222

అధ్యాయం- 8

8.1 గేమ్ల అర్థము 223
8.2 పాఠశాలలో క్రీడల ముఖ్య ఉద్దేశ్యం 223
8.3 కవాతు ప్రదర్శించుట 223
8.4 కాలిసైనిక్స్ 226
8.4.1 పరిచయం 226
8.4.2 చరిత్ర 227
8.4.3 ఎ) నిలబడి చేసే అభ్యాసాలు 227
8.4.4 బి) సిట్టింగ్ ఎక్సర్ సైజులు కూర్చొని చేసే అభ్యాసాలు 229
8.5 డంబెల్ ఎక్సర్‌సైజ్ 230
8.6 వినోద క్రీడల నిర్వహణ 231
8.6.1 వినోదం-అర్థం-స్వభావం 231

8.6.2	వినోద క్రీడలు ఆవశ్యకత	232
8.6.3	అనుకరణ - ఆటలు నిర్వహణ	233
8.6.4	మైనర్ గేమ్‌లు - ఉపోద్ఘాతము	234
8.7	ఉద్దేశ్యము	240
8.9	క్రీడలు ప్రభావము వలన జట్టు స్ఫూర్తి, సహనము, సహకారము, క్రమశిక్షణ సమస్యలు పరిష్కారము మరియు నాయకత్వపు లక్షణాలు ఏ విధంగా వుండును.	247
8.10	వ్యాయామ ఉపాధ్యాయ నాయకత్వము	248
8.11	తెలంగాణా క్రీడా పాఠశాల - ఎన్నిక నియమాలు	249
8.12	సాధారణ పాఠ్య ప్రణాళిక నమూనా	252
8.13	గేమ్‌లు మరియు స్పోర్ట్స్	256
8.14	కబడ్డీ ఆడే క్షేత్రంలో క్రీడాకారుల స్థానం	270
8.15	చరిత్ర	276
8.16	వాలీబాల్	278
8.17	త్రోబాల్	282
8.18	హ్యాండ్ బాల్	284
8.19	హాకీ	286
8.20	భవనాంతర క్రీడలు	291
8.20	సారాంశము	293
8.21	అవగాహన ప్రశ్నలు	293
8.22	భాగాంతపు కృత్యాలు / చర్చనీయాంశాలు	
8.23	చదవవలసిన గ్రంథాలు	

B.Ed.-07T

భారతదేశం - సమకాలీన విద్య

“మనం నాగరికత సమకూర్చిన వస్తుగత ప్రయోజనాలైన వదులుకోవచ్చునేమో గానీ,
సర్వోత్కృష్టమైన విద్య అందించే ఫలాలను సంపూర్ణంగా అనుభవించే అవకాశాలను,
హక్కును మాత్రం కోల్పోకూడదు”

-డా॥బి.ఆర్.అంబేద్కర్

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం

హైదరాబాద్

2016

రచయితల బృందం

సంపాదకులు

ఆచార్య ఘాలి విజయలక్ష్మి
విద్యా విభాగం
శ్రీ పద్మావతి మహిళా విశ్వవిద్యాలయం
తిరుపతి, ఆంధ్రప్రదేశ్.

కె.ఎస్. విజయలక్ష్మీ కుమారి
కాలేజ్ ఆఫ్ టీచర్ ఎడ్యుకేషన్
దుర్గాభాయ్ దేశ్‌ముఖ్ మహిళా సభ
ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం రోడ్డు
హైదరాబాద్. తెలంగాణ.

కోర్సు రచయితలు

డా॥ టి. షారోను రాజు
అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్
ఐ.ఎ.ఎస్.ఇ, ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం
విశాఖపట్టణం, ఆంధ్రప్రదేశ్

ఆచార్య బలరాములు
ప్రిన్సిపల్
ఐ.ఎ.యస్.ఇ.
ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం
హైదరాబాదు, తెలంగాణ

డా॥ కొలకలూరి కోటేశ్వరరావు
సెయింట్ మేరిస్ సెంటినరి కాలేజ్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
విశాఖపట్టణం, ఆంధ్రప్రదేశ్

కోర్సు కో-ఆర్డినేటర్

శ్రీమతి.కె. ఉమాదేవి
అకడమిక్ కన్సల్టెంట్
డిపార్ట్‌మెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ఓపెన్
యూనివర్సిటీ. హైదరాబాద్

బి.ఇ.డి., కార్యక్రమ సమన్వయకర్త

డా॥ జి. పాల్ రత్నాకర్
హెడ్ ఐ/సి
డిపార్ట్‌మెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ఓపెన్
యూనివర్సిటీ. హైదరాబాద్

గ్రాఫిక్స్
G.V. స్వామి

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాద్ - 500 033.

ప్రథమ ప్రచురణ - 2016.

కాపీరైటు : డా.బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం 2017

అన్ని హక్కులు విశ్వవిద్యాలయానివి. ఈ పుస్తకంలో ఏ భాగం అయినా ఉపయోగించదల్చుకుంటే విశ్వవిద్యాలయం అనుమతి పొందాలి.

ఇతర వివరాలు

డైరక్టర్ (అకాడమిక్) డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాదు - 500 033

విషయ సూచిక

పేజీ నెం.

ఖండం-1 భారతీయ విద్య దార్శినికత

భాగం-1 భారతదేశంలో విద్య - ప్రణాళిక 1

భాగం-2 భారత రాజ్యాంగము మరియు విద్య 13

భాగం-3 ప్రాథమిక హక్కుగా విద్య 23

భాగం-4 భారతీయ సమాజంలో విద్య సామాజిక అంశం 39

ఖండం-2 సార్వత్రిక ప్రాథమిక విద్య 45

భాగం-5 సార్వత్రిక ప్రాథమిక విద్య 46

భాగం-6 భారతీయ విద్యలో వర్తమాన అంశాలు 71

భాగం-7 సమానత్వం - విద్యా సమానావకాశాలు 95

భాగం -8 పాఠశాలలో బహిష్కరణ / వివక్ష ఒక అవగాహన 117

ఖండం-3 మాధ్యమిక విద్య 33

భాగం-9 మాధ్యమిక విద్యా వ్యవహారాలు 134

భాగం-10 మాధ్యమిక విద్యా వ్యవహారాలు 143

భాగం-11 పాఠశాల విద్యలో గుణాత్మక వ్యవహారాలు మరియు విద్యా విషయాలు 161

భాగం-12 జీవన నైపుణ్యాల విద్య 172

ఖండం-4 సమకాలీన విద్యలో విషయాలు మరియు పోకడల అవగాహన 187

భాగం-13 విద్య - ఆర్థికశాస్త్రం 188

భాగం-14 విద్యలో సరళీకరణ, ప్రైవేటీకరణ మరియు ప్రపంచీకరణ 205

భాగం-15 సమకాలీన విద్యలో - అంశాలు / విషయాలు - పోకడలు 219

భాగం-16 ప్రాయోగిక నీతి అవగాహన 236

ఖండం-I: మూల్యాంకనం, మదింపు దృక్పథాలు

ఖండ పరిచయం

మన భారతదేశ విద్యాచరిత్రలో ప్రస్తుతం విద్యార్థులు పాఠ్యాంశాలలో, సహపాఠ్యాంశాలలో సాధించిన ప్రగతిని, వారి వికాసాన్ని పరిగణనచేసే ప్రక్రియను మదింపు (Assessment) అని, వారి సంపూర్ణ శారీరక, మానసిక, సామాజిక, ఉద్వేగ, నైతిక వికాసాలలో ప్రగతిని, సర్వతోముఖాభివృద్ధిని పరిగణనచేసే విధానాన్ని మూల్యాంకనం అని అంటున్నాం. అయితే, మూల్యాంకనం, మదింపు అనే భావనలు ప్రాచీనకాలం నుంచి ఇప్పటివరకు విద్యారంగంలో కొనసాగుతూనే ఉన్నాయి. విద్యలో గుణాత్మక మార్పులను, పరీక్షలు అనే పేరుతో నిరంతరం మదింపుచేస్తూ, అభివృద్ధికి సోపానాలుగా మలుస్తున్నాం. అందులో విద్యార్జనలో విద్యార్థులు ఈ పరీక్షల్లో ప్రదర్శించిన ప్రతిభ, ఉపలబ్ధి, జీవన నైపుణ్యాలు, విలువలు, విశ్లేషణ, సృజనాత్మకతల ఆధారంగా వారి శ్రేణిని, స్థాయిని నిర్ధారించి, మార్కుల్లో, గ్రేడుల్లో వారికి ఫలితాలను అన్వయించి, పైచదువులకు, వారి భవిష్యత్ విద్యకు అర్హులుగా ధృవీకరిస్తున్నాం.

వేదాలు, ఉపనిషత్తులు, వాటి ప్రాబల్యం ఉన్న కాలంలో బోధించిన, అభ్యసించిన విద్యను, శిష్యుల కౌశల్యాలను, ప్రతిభ, ప్రజ్ఞ, ఉపలబ్ధిని తెలుసుకోవడానికి, అంచనా వేయడానికి, విద్యాస్థాయిని నిర్ధారించడానికి మౌఖిక పద్ధతి లేదా సాధనాల ద్వారా పరీక్షించేవారు. పరిశీలన, మౌఖిక పరీక్షలను, వివిధ అవకాశాలను మూల్యాంకన సాధనాలుగా ఉపయోగించేవారు.

ఇలా నిరంతరంగా, ప్రతిరోజూ మౌఖిక, పరిశీలన ద్వారా మూల్యాంకనం చేసి ప్రగతి, ఉత్తీర్ణత సాధించారని అనిపిస్తేనే, భవిష్యత్ బోధనాభ్యసన కొనసాగేది. ఆ తర్వాత గురుకుల విద్యాభ్యాసంలో కూడా ఇదే పద్ధతిని అనుసరించే వారు. పిమ్మట జైనుల, బౌద్ధుల కాలంలోను, ప్రదర్శనలు, మౌఖిక పరీక్షలు, పరిశీలనలు, కొనసాగుతూ గురుకులవాసం, అభ్యాసం, నిరంతర మూల్యాంకనం అని ఒక దాని వెంట ఒకటి కొనసాగాయి. మధ్యయుగంలో కూడా మౌఖిక రూపంలోనే పరీక్షలు నిర్వహించబడేవి.

ఆంగ్లేయులు మన దేశాన్ని పాలించిన కాలంలో మౌఖిక పరీక్షలు, పరిశీలనలు, ప్రదర్శనలతో పాటు నేడు అనుసరిస్తున్న లిఖిత పూర్వకమైన పరీక్షలు మూల్యాంకన విధానంలో చోటుచేసుకున్నాయి. విభిన్న మతాలు, కులాలు, వర్గాలు, ఆచారాలు, సంప్రదాయాలు, సామాజిక పండగలు ఎన్నివున్నా, ఆచరణలో అవి మనుగడలో వున్నా, భిన్నత్వంలో ఏకత్వంతో అందరితో సర్దుబాటు చేసుకుంటూ, కలిసి మెలసి, మంచి జీవన నైపుణ్యాలతో ఆశావాదులుగా జీవనం సాగిస్తున్న విశాల భారతదేశం మనది. అలాంటి మన దేశంలో ప్రాచీన కాలంలోనే నలంద, తక్షశిల వంటి ప్రపంచ ప్రఖ్యాతిగాంచిన విశ్వవిద్యాలయాలలో విద్యాబోధన ద్వారా ప్రపంచానికి జ్ఞానార్తిని, తృష్ణను మేల్కొల్పి మేధాసంపత్తిని, వారసత్వాన్ని అందించిన చరిత్ర మనది.

అనగా బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలో నాణ్యత, గుణాత్మకత, భవిష్యనిర్ధారిత విద్య అందించబడేది. అదియే మూల్యాంకన గావించబడేది. అలాంటి గత వైభవ విద్యాదీప్తులతో విలసిల్లిన మన దేశ విద్యావ్యవస్థ స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వం, స్వాతంత్ర్యానంతరం విద్యా స్థితిగతులపై, అమలుతీరుపై విద్యలో, మూల్యాంకన విభాగంలో పలు సంస్కరణలతో కూడిన అభిలషణీయమైన మార్పు, వాటి ప్రభావాలు మొదలైన అంశాలన్నింటి సంయుక్తమైన మూల్యాంకన విధానాన్ని విశ్లేషించి, విమర్శనాత్మకంగా పరిశోధించి, సానుకూలమైన సూచనలు, నిర్మాణాత్మకమైన సిఫార్సులు చేయడానికి బ్రిటీషు ప్రభుత్వం స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వం విద్యాకమిటీలు, కమిషన్లను నియమించింది. స్వాతంత్ర్యం తర్వాత మన ప్రభుత్వం పలు కమిటీలు, కమిషన్లను నియమించింది.

వాటిలో స్వాతంత్ర్యానంతర మన దేశ విద్యావ్యవస్థపై 1948లో విశ్వవిద్యాలయ కమిషన్ నుంచి మొదలుకుని ప్రస్తుతం 2016 సుబ్రహ్మణ్యం కమిటీ వరకు చేసిన సిఫార్సులు, రిపోర్టులు సమర్పించబడ్డాయి. ఈ ఖండంలో మొదటి యూనిట్‌లో మూల్యాంకనం, మదింపు దృక్పథాలు, రెండవ యూనిట్‌లో నిర్మాణాత్మక దృక్పథాలు, మూడవ యూనిట్‌లో మదింపు వర్గీకరణల గూర్చి, నాలుగవ యూనిట్‌లో మూల్యాంకన, మదింపులపై కమిటీల, విధానాల సిఫార్సులను గూర్చి, విద్యావ్యవస్థలో వచ్చిన చట్రాలు, చట్టాల గూర్చి వివరంగా తెలుసుకుందాం.

భాగం-1: మూల్యాంకనం మదింపు దృక్పథాలు

విషయక్రమం

1.1 పరిచయం
1.2 లక్ష్యాలు
1.3 మూల్యాంకనం, మదింపు, మాపనం, అంచనా, నికష, పరీక్ష భావనలు
1.3.1 మూల్యాంకన భావన
1.3.2 మదింపు భావన
1.3.3 మాపనం
1.3.4 అంచనా
1.3.5 నికష
1.3.6 పరీక్ష
1.4 మూల్యాంకనం, మదింపు, మాపనం, అంచనా, నికష పరీక్షల మధ్య భేదాలు
1.5 మూల్యాంకనం, మదింపు సూత్రాలు, వాటి ఆవశ్యకత
1.6 సారాంశం
1.7 భాగాంతపు కృత్యాలు
1.8 అవగాహన ప్రశ్నలకు జవాబులు
1.9 చదవదగిన గ్రంథాలు

1.1 పరిచయం

విద్యార్థుల ప్రజ్ఞాపాటవాలను, వికాసాన్ని అన్ని రంగాలలో మదింపు చేసే ప్రక్రియను మూల్యాంకనంగా నిర్వచిస్తాం. తరగతి గదిలో, పాఠశాలలో జరిగే బోధన అభ్యసన ప్రక్రియలో మూల్యాంకనం అతి ప్రధానమైన భాగం. విద్యావ్యవస్థలో అభ్యాసకులు (విద్యార్థులు), వారి పాత్ర అత్యంత కీలకమైనది. వారిలో ధనాత్మకమైన ప్రవర్తనా మార్పులు, అభిలషణీయ ప్రగతిని సాధించుటయే విద్యావ్యవస్థ ప్రధాన ఆశయం. ఈ ఆశయ సాధనలో ఉపాధ్యాయులు తమ నిబద్ధతతో సంసిద్ధులవుతూ బోధనాభ్యసన ప్రక్రియను ఎంచుకుంటారు. బోధన-అభ్యసన ప్రక్రియలో మూల్యాంకనం, ఉపాధ్యాయులకు, విద్యార్థులకు బోధన అభ్యసనలను మెరుగు పరుచుకోవడానికి దోహదపడుతుంది. ఉపాధ్యాయులు బోధనాంశాల ఆధారంగా సాధించవలసిన బోధనా లక్ష్యాలను రూపొందించుకుని, బోధన వ్యూహాలను ఎంపిక చేసుకుని బోధన సామగ్రి సాయంతో విద్యార్థులకు అభ్యసన అనుభవాలు కల్పిస్తారు. అభ్యసన కృత్యాలద్వారా తాము కల్పిస్తున్న, కల్పించిన అభ్యసన అనుభవాలు విద్యార్థులను ఏ మేరకు ప్రభావితం చేస్తాయో, అది వారి ప్రగతికి, సమూల వికాసానికి ఏ విధంగా దోహదపడ్డాయో తెలుసుకోవాలని భావిస్తారు. ఇందుకు మూల్యాంకనాన్ని ఒక సాధనంగా భావించి, విద్యార్థుల ప్రగతిని, పలు సందర్భాలలో విద్యార్థుల ప్రవేశ ప్రవర్తనను, అంత్య ప్రవర్తనను బోధన - అభ్యసన విధానాన్ని మాపనం, నికష, పరీక్షల సాయంతో మదింపు చేస్తారు. ఈ భాగంలో మూల్యాంకనం, మదింపు, నికష పరీక్ష మొదలైన భావనలు వాటి ఆవశ్యకతల గూర్చి వివరంగా తెలుసుకుంటాం.

1.2 లక్ష్యాలు

ఈ భాగం మీరు చదివిన తర్వాత

- మూల్యాంకనం, మదింపు పరీక్షల భావనలు తెలుసుకోగలరు.
- మూల్యాంకనం, మదింపు, పరీక్ష, నికషల మధ్య తేడాలు తెలుసుకుంటారు.
- మూల్యాంకనం, మదింపుల సూత్రాలు, వాటి ఆవశ్యకత వివరిస్తారు.
- మూల్యాంకనం, మదింపుల విధానాలలో మార్పును గమనించి విశ్లేషించగలుగుతారు.

1.3 మూల్యాంకనం, మదింపు, మాపనం, అంచనా, నికష, పరీక్ష భావనలు

1.3.1 మూల్యాంకనం భావన

మూల్యాంకనం అనే భావన బోధనాభ్యసన ప్రక్రియ ద్వారా విద్యార్థుల్లో ఆశిస్తున్న ప్రవర్తన మార్పులు అన్నింటిని మదింపు చేయగల ఒక సమగ్ర, సమర్ధ నిరంతర సాధనమని విద్యావేత్తలు భావిస్తున్నారు. మూల్యాంకనం విద్యాప్రక్రియలో ఒక ప్రధాన భాగం. విద్యాలక్ష్యాల సాధనను నిర్ణయిస్తుంది.

NCERT వారి Curriculum and Evaluation (1984) అనే గ్రంథంలో ఈ భావనను గూర్చి "ఏదేని సామాజిక, సాంస్కృతిక లేదా శాస్త్రీయ ప్రమాణాల ఆధారంగా ఒక దృగ్విషయాన్ని మాపనం చేసి విలువకట్టే ప్రక్రియను" మూల్యాంకనంగా నిర్వచించారు. విద్యావ్యవస్థలో నిరంతరం పరిణామం చోటు చేసుకుంటుంది. దీనికి తోడు బోధనాభ్యసన ప్రక్రియలో కూడా మార్పులు జరుగుతున్నాయి. విద్యార్థుల సర్వతోముఖాభివృద్ధే ప్రధాన గమ్యంగా బోధన అభ్యసన ప్రక్రియ జరుగుతుంది. ఈ సర్వతోముఖ వికాసంలో పాఠ్యాంశ జ్ఞానంగానీ, పాఠ్యాంశాలపై అవగాహన, అభిరుచి, ఆసక్తి, వైఖరులకు సంబంధించినదై ఉండవచ్చు. పైఅంశాలలో సర్వతోముఖ వికాసం ఏ మేరకు సాధించబడిందో, విద్యార్థులు ఏయే స్థాయిల్లో ప్రజ్ఞాపాటవాలు సంపాదించుకున్నారో తెలుసుకొనుటకు మూల్యాంకనం ద్వారానే సాధ్యమవుతుంది. అభ్యసన అనుభవనాలను, లక్ష్యాలను రూపొందించడానికి, అభ్యాసకుడి ప్రతిభ అంచనా వేయడానికి తోడ్పడుతుంది.

NCERT వారు ప్రచురించిన విద్యా మూల్యాంకనకు సాంకేతిక పదాలు (Technical terms in Educational Evaluation - 1992) అనే పుస్తకంలో మూల్యాంకనం అనే పదానికి మరింత వివరంగా "ఒక సంస్థ, ఒక వ్యక్తి లేదా ఒక కార్యక్రమం ఆశించిన లక్ష్యాలను ఏ స్థాయిలో సాధించబడినవో తెలుసుకోడానికి ఉద్దేశించిన ప్రక్రియ"గా తెలిపారు.

పై వివరణను బట్టి ఏదేని సాధించిన ప్రగతిని తెలుసుకోవాలన్నా, అందుకు అంచనా, మాపనం, నికష, మాపనం, మదింపు, పరిగణన మొదలైన వ్యూహాలను ఉపయోగించి లక్ష్యాల సాధనను పరిశీలించి, విశ్లేషిస్తేనే అది సమగ్రమైన మూల్యాంకనంగా పిలువబడుతుంది.

ఒక సంస్థ అనగా విద్యాప్రక్రియలో ఒక తరగతి, ఒక పాఠశాల, కళాశాల, విశ్వవిద్యాలయం ఇలా ఏదైనా కావచ్చు. అవి నిర్దేశించుకున్న లక్ష్యం ఎంతవరకు, ఏ విధంగా నెరవేరింది అనే దృక్కోణంలో మూల్యాంకనం జరుగుతుంది. ఉదాహరణకు మన తెలుగు రాష్ట్రాలలో మధ్యాహ్న భోజన సౌకర్యం, విద్యార్థుల హాజరు శాతంతో పాటు విద్యాప్రగతి, సర్వతోముఖాభివృద్ధిలో ఎంతవరకు ధనాత్మక మార్పుకు దోహదం చేయబడింది, ఏ మేరకు అభిలషణీయమైన పరిణామం కనపడింది. ఇలా మూల్యాంకనం ద్వారానే విశ్లేషించడం సాధ్యం అవుతుంది. అంతేకాదు, భవిష్యత్ కార్యాచరణకు అనగా ఇంకా ఏ విధమైనవి అమలు కావాలి, ఎలాంటి ప్రోత్సాహకాలు కావాలి, ఎంతవరకు బడ్జెట్ అవసరం, ఎవరెవరిని భాగస్వాములను ఎలా చేయాలి అనే ఎన్నో అంశాలలో లక్ష్యాలు నిర్ధారించుకుని సాధించడానికి మూల్యాంకనం ద్వారానే సాధ్యమవుతుంది. ఇదంతా నిరంతర ప్రక్రియగా పేర్కొంటాం.

మూల్యాంకనం అంటే తరగతి గదిలో విద్యార్థులకు కేవలం పరీక్షలు పెట్టడం మాత్రమే కాదు. యూనిట్, టర్మినల్ పరీక్షల పేరుతో ఎప్పుడో ఒకసారి పిల్లల సామర్థ్యాలను పరిశీలించడం వల్ల వారి అభ్యసనకు ఎంతమాత్రం సహాయపడదు. పైగా ఈ విధమైన పరీక్ష పద్ధతిలో విద్యార్థులు ఏయే సమాచారాన్ని ఎంతవరకు గుర్తుపెట్టుకోగలిగారో పరీక్షిస్తుంది తప్ప, వారి వారి సామర్థ్యాలను, విద్యాప్రమాణాలను తెలుసుకోవడానికి ఉపయోగపడదు. అయితే మూల్యాంకనం బోధన అభ్యసన ప్రక్రియలలో భాగంగా పరిగణించబడుతుంది. నిరంతరం పరిశీలిస్తూ ముఖ్యమైన సవరణలు చేసుకునే వీలు కలుగుతుంది. పాఠశాలలో కల్పించే అభ్యసన అనుభవాలు విద్యార్థుల సమగ్ర వికాసానికి దోహదపడేవిగా ఉండాలి. తరగతిలో కల్పించే అభ్యసన అనుభవాలు విద్యార్థుల జ్ఞానాత్మక, మానసిక చలనాత్మక, భావావేశ రంగాలలో తీసుకొచ్చే మార్పులను మదింపు చేయడానికి ఉపయోగపడుతుంది. సంక్షిప్తంగా ఒక అంశానికి, ఒక కాలానికి, ఒక ప్రదేశానికి పరిమితం

B.Ed. -09AT

మార్గదర్శకత్వం - మంత్రణం

"మనం నాగరికత సమకూర్చిన వస్తుగత ప్రయోజనాలైన వదులుకోవచ్చునేమో గానీ,
సర్వోత్కృష్టమైన విద్య అందించే ఫలాలను సంపూర్ణంగా అనుభవించే అవకాశాలను,
హక్కును మాత్రం కోల్పోకూడదు"

-డా॥బి.ఆర్.అంబేద్కర్

విద్యా విభాగం

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం

హైదరాబాద్

2016

రచయితల బృందం

సంపాదకుడు

ప్రొఫెసర్ ఎస్. రామ్‌నాథ్ కిషన్
ఎమిరేటస్ ఆచార్యులు
విద్యాశాఖ
కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం
వరంగల్, తెలంగాణ

సహ సంపాదకుడు

డా॥ చర్ల రాజమౌళి
ఆచార్యుడు, విద్యాశాఖ
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక
విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్

రచయితలు

డా॥ రేపూడి విజయలత
అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్, విద్యాశాఖ
కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం
వరంగల్, తెలంగాణ

డా॥ వి.రామచంద్రం
అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్
మనో విజ్ఞానశాస్త్ర శాఖ
కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం
వరంగల్, తెలంగాణ

డా॥ ముత్తు వేముల
విద్యాశాఖ
కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం
వరంగల్, తెలంగాణ.

బి.ఇడి., కార్యక్రమ సమన్వయకర్త

డా॥ జి. పాల్ రత్నాకర్
హెడ్ ఐ/సి
డిపార్ట్‌మెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక
విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్.

గ్రాఫిక్స్
G.V. స్వామి

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్ - 500 033.

ప్రథమ ప్రచురణ - 2017.

కాపీరైటు : డా.బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం 2017

అన్ని హక్కులు విశ్వవిద్యాలయానివి. ఈ పుస్తకంలో ఏ భాగం అయినా ఉపయోగించదల్చుకుంటే విశ్వవిద్యాలయం అనుమతి పొందాలి.

ఇతర వివరాలు

డైరక్టర్ (అకాడమిక్) డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాదు - 500 033

విషయ సూచిక

పేజీ నెం.

ఖండం : 1 మార్గదర్శకత్వం, మంత్రణం – పరిచయం	1
భాగం – 1 : మార్గదర్శకత్వం మంత్రణం పరిచయం	2
భాగం – 2 : పాఠశాలలో మార్గదర్శకత్వం	9
భాగం – 3 : మంత్రణము	24
భాగం –: 4 మార్గదర్శకత్వం, మంత్రణం, ఉపాధ్యాయుడు	44
ఖండం – 2 : మార్గదర్శకత్వం, నిర్వహణ	52
భాగం – 5 :మార్గదర్శకత్వం, నిర్వహణ	53
భాగం – 6 : మార్గదర్శకత్వ సేవలు	63
భాగం – 7 : అప్రమాణిక మాపనులు, మార్గదర్శన మెళుకువలు	85
భాగం – 8 : ప్రామాణిక మాపనులు, మార్గదర్శకత్వపు మెళుకువలు	105

B.Ed.-09BT

విలువలు మరియు శాంతివిద్య

"మనం నాగరికత సమకూర్చిన వస్తుగత ప్రయోజనాలైన వదులుకోవచ్చునేమో గానీ,
సర్వోత్కృష్టమైన విద్య అందించే ఫలాలను సంపూర్ణంగా అనుభవించే అవకాశాలను,
హక్కును మాత్రం కోల్పోకూడదు"

-డా॥బి.ఆర్.అంబేద్కర్

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం

హైదరాబాద్

2022

రచయితల బృందం

సంపాదకులు

డా॥ యం.టి.వి. నాగరాజు

అసోసియేట్ ప్రొఫెసర్, విద్యావిభాగం

ఇందిరాగాంధి జాతీయ గిరిజన విశ్వవిద్యాలయం (IGNTU)

అమర్‌కంటక్ - 484 887 (మధ్యప్రదేశ్)

కోర్సు రచయితలు

డా॥ యం. రఘునాథరెడ్డి

ప్రిన్సిపాల్

విద్యాలయ కాలేజ్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్

ఎస్.బి.ఐ. కాలనీ, రేణిగుంట రోడ్,

తిరుపతి, చిత్తూరుజిల్లా. ఆంధ్రప్రదేశ్.

డా॥ బుసిరెడ్డి జయరామిరెడ్డి

ప్రిన్సిపాల్

అన్నమాచార్య కాలేజ్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్

రాజంపేట, కడపజిల్లా. ఆంధ్రప్రదేశ్.

యం. నాగరాజు

అకడమిక్ కన్సల్టెంట్

డిపార్ట్‌మెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్

డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ఓపెన్

యూనివర్సిటీ. హైదరాబాద్

బి.ఇ.డి., కార్యక్రమ సమన్వయకర్త

డా॥ జి. పాల్ రత్నాకర్

హెడ్ ఐ/సి

డిపార్ట్‌మెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్

డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ఓపెన్

యూనివర్సిటీ. హైదరాబాద్

కోర్సు సమన్వయకర్త

యం. నాగరాజు, అకడమిక్ కన్సల్టెంట్

డిపార్ట్‌మెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్

డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ఓపెన్

యూనివర్సిటీ. హైదరాబాద్

గ్రాఫిక్స్

G.V. స్వామి

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్ - 500 033.

ప్రథమ ప్రచురణ - 2016.

ద్వితీయ ప్రచురణ - 2022.

కాపీరైటు : డా.బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం 2016

అన్ని హక్కులు విశ్వవిద్యాలయానివి. ఈ పుస్తకంలో ఏ భాగం అయినా ఉపయోగించదల్చుకుంటే విశ్వవిద్యాలయం అనుమతి పొందాలి.

ఇతర వివరాలు

డైరక్టర్ (అకాడమిక్), డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాదు - 500 033

విషయ సూచిక

	పేజీ నెం.
ఖండం-I శాంతి మరియు విలువల ఆధారాలు	**V**
భాగం : 1 శాంతి మరియు విద్య	**1**
భాగం : 2 విలువల విద్య	**16**
భాగం : 3 శాంతి, శాంతి విలువలు	**39**
భాగం-4 : సంఘర్షణ, అవగాహన, రూపాంతరము	**49**
ఖండం- II శాంతివిద్యలో శాస్త్రీయ బోధనా శాస్త్రం	**67**
భాగం - 5 ఆధునిక అభ్యసనలు	**68**
భాగం : 6 నైపుణ్యాల అభివృద్ధి	**95**
భాగం : 7 శాంతిని పెంపొందించే మార్గాలు పద్ధతులు	**104**
భాగం : 8 శాంతి - ఉపాధ్యాయుడు	**115**

జెండర్ స్టడీస్

"We may forgo material benefits of civilization, but we cannot forgo our right and opportunity to reap the benefits of the highest education to the fullest extent…"

Dr.B.R.Ambedkar

డా.బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయము

హైదరాబాదు.

2016

10 AT - జెండర్ స్టడీస్

సంపాదకులు :

ఆచార్య ఎస్. పద్మనాభయ్య (రిటైర్డ్)

విద్యా విభాగము

శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయము, తిరుపతి

రచయితలు :

డా॥ ఎమ్. ఎస్తేర్ సునీల

ప్రిన్సిపాల్ ఎ. ఎల్. కాలేజ్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్

బి.ఒ.ఎస్. ఛైర్మన్ ఫ్యాకల్టి ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్

ఆచార్య నాగార్జున యూనివర్సిటి, గుంటూరు

వి. సాల్‌మన్ రాజు ప్రిన్సిపాల్

డి.వి.ఎమ్. కాలేజ్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్

నల్గొండ

గ్రాఫిక్ : జి.వి. స్వామి

శ్రీమతి ఉమాదేవి

విద్యా విభాగము

డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం

హైదరాబాదు.

కోర్స్ సమన్వయకర్త

శ్రీమతి ఉమాదేవి

విద్యా విభాగము

డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక

విశ్వవిద్యాలయము

హైదరాబాద్, తెలంగాణ

బి.యిడి. ప్రోగ్రామ్ సమన్వయకర్త

డా॥ జి. పాల్ రత్నాకర్

హెడ్, I/c,

విద్యా విభాగము

డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక

విశ్వవిద్యాలయము

హైదరాబాద్, తెలంగాణ

కాపీరైట్ : డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాద్, ఆం.ప్ర. అన్ని హక్కులు విశ్వవిద్యాలయానివి. ఈ పుస్తకంలోని ఏ భాగం అయినా ఉపయోగంచదలచుకొంటే విశ్వ విద్యాలయం అనుమతి పొందాలి. ఈ పాఠాలు డా॥బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం పాఠ్య ప్రణాళికలో ఒక భాగం.

ఇతర వివరాలకు సంప్రదించవలసిన చిరునామా : డైరెక్టర్ (అకడమిక్), డా॥బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, రోడ్ నం. 46, జూబ్లీ హిల్స్, హైదరాబాద్ - 500 033. (ఫోన్ 040 - 23680410)

10 AT

Course Editor
Prof. S. Padmanabhaiah (Retd.)
Department of Education
Sri Venikateswara University
Tirupati.

Course Writers

1. **Dr. M. Esther Suneela**
   Principal A.L. College of Education
   B.O.S. Chairman Faculty of Education
   Acharya Nagarjuna University
   Guntur

2. **V. Solmon Raju (Principal)**
   D.V.M. College of Education
   Nalgonda

3. **Ms. K. Umadevi**
   Dept. of Education
   Dr. B. R. Ambedkar Open University
   Hyderabad.

Course Coordinator
Ms. K. Umadevi
Dept. of Education
Dr. BRAOU
Hyderabad

B.Ed Programme Coordinator
Dr. G. Paul Ratnakar
Head I/c
Department of Education
Dr. BRAOU
Hyderabad

జెండర్ (లింగ) విద్య

తరతరాలుగా ఆడ - మగ వ్యత్యాసం కనపడుతూనే ఉంది. నిజంగా ఆడవాళ్ళు మగవాళ్ళకంటే శక్తిహీనులా? తెలివితక్కువవారా? చేతగానివాళ్ళా? కాదు కాదు కాదు అని శాస్త్రీయ అధ్యయనాలు తెలుపుతున్నాయి. అందుకే అలాంటి శాస్త్రీయ దృక్పథం ఉపాధ్యాయులకు కలిగించాలని జెండర్ స్టడీస్ అనే కోర్సును ఉపాధ్యాయ శిక్షణ ప్రణాళికలో చేర్చారు. ఉపాధ్యాయునికి బాల బాలికలిద్దరూ సమానమే. వారిలో విద్యార్థి దశలోనే ఈ లింగ వ్యత్యాసాలు, వివక్షతలులేని సమ సమాజ ఆలోచనలు పెంపొందింప జేయాలి. ఆ పని సవ్యంగా నెరవేర్చాలంటే ఉపాధ్యాయునికి ఈ లింగ విద్యపై శాస్త్రీయ పరిజ్ఞానమవసరం.

ఈ కోర్సు 50 మార్కులకే. అందుకే ఈ కోర్సులో రెండు ఖండాలుంటాయి. వందమార్కుల కోర్సులో నాలుగు ఖండాలుంటాయి గదా ! ఒక్కొక్క ఖండములో నాలుగు పాఠ్యాంశాలు (భాగాలు) ఉంటాయి. మొదటి ఖండము : జెండర్, జెండర్ డిస్క్రిమినేషన్ (లింగము, లింగ వివక్షత). ఇందులో నాలుగు భాగాలు - 1) లింగము - ప్రాథమిక అంశాలు, 2) లింగ వివక్షత - ప్రభావిత కారకాలు, 3) మహిళాస్థితి - సమాజము 4) బాలికల, మహిళల విద్య. ఈ నాలుగు భాగాలలో మీరు జెండర్‌కి సెక్స్‌కి మధ్య తేడాను తెలుసుకుంటారు. తెలుగులో లింగమనే ఒక్క పదమే వాడబడుతోంది. ప్రాథమిక పదాల భావనను పరిశీలనాత్మకంగా తెలుసుకుంటారు. లింగవివక్ష వలన కలిగే దుష్పరిణామాలు అవగాహన చేసుకుంటారు. సమానావకాశాల కల్పనలో ప్రభుత్వమేం చేస్తోంది, మనమేం జేయాలో తెలుసుకొని ఆ అభిప్రాయాలను పాఠశాల పిల్లల్లో ఎలా కల్గించాలో తెలుసుకుంటారు.

ఇక రెండవ ఖండం - మారుతున్న మహిళాస్థితి - చారిత్రాత్మక దృక్పథాలు. ఇందులో వేదకాలం నుండి నేటి వరకు స్త్రీ స్థితి గతులను గురించి తెలుసుకుంటాం. మాతృ స్వామ్య వ్యవస్థ, పితృస్వామ్య వ్యవస్థలలో స్త్రీ స్థితిగతులలో వచ్చిన మార్పులను గమనిస్తారు. అన్ని కాలాలలో అనుకూల పరిస్థితులు కల్పించితే స్త్రీలు ఎలాంటి విజయాలను సాధించారో, ఎలా సమాజానికి మార్గదర్శకులయ్యారో, ఎలా నాయకత్వ లక్షణాలు కలిగి సమాజాన్ని ప్రభావితం జేశారో తెలుసుకుంటారు. ఉపాధ్యాయులుగా మన దృక్పథంలో స్త్రీల పట్ల సదవగాహన రావాలి. అప్పుడే మనం మన విద్యార్థులలో అలాంటి భావజాలానికి పునాదులు వేయగలుగుతాం. ఈ ఖండంలోని నాలుగు భాగాలు - 5) ప్రాచీనకాలం నుండి స్వాతంత్ర్యానికి ముందువరకు మహిళాస్థితి, 6) స్వాతంత్ర్యానంతర కాలంలో మహిళాస్థితి, 7) జెండర్ - న్యాయబద్ధమైన అంశాలు, 8) జెండర్ - సమానత్వం.

పై ఎనిమిది పాఠ్యాంశాల ముఖ్య ఉద్దేశ్యం ఉపాధ్యాయులమైన మనమందరం 'జెండర్' విషయంలో శాస్త్రీయ దృక్పథం కలిగి లింగి వ్యత్యాసాలు, లింగ వివక్షత లేని సమాజ స్థాపనకు మన చేయగల ప్రయత్నాలు చేస్తూ వుండాలి. అప్పుడే పురుషాధిక్యం, పురుషాహంకారం లేని సమాజం ఏర్పడుతుంది. ప్రభుత్వ పరంగా వస్తున్న చట్టాలు సవ్యంగా అమలై ఒక ఆదర్శ సమాజ స్థాపన జరుగుతుంది.

ఆచార్య ఎస్. పద్మనాభయ్య (రిటైర్డ్)

విషయసూచిక

భాగం - 1 లింగము (జెండర్) - ప్రాథమిక అంశాలు

1.1	పరిచయం	4
1.2	లక్ష్యాలు	4
1.3	లింగము భావన	4
1.4	లింగము అర్థము	7
1.5	లింగము పరిధి	8
1.6	లింగము మరియు సెక్స్ వ్యత్యాసాలు	9
1.7	లింగ వివక్షత	10
1.7.1	లింగ వివక్షత - అర్థము	10
1.7.1.1	పెంపకంలో వివక్షత	11
1.7.1.2	విద్యాపరమైన వివక్షత	11
1.7.1.3	రక్షణపరమైన వివక్షత	11
1.7.1.4	ఉద్యోగ అవకాశాలలో వివక్షత	12
1.7.1.5	గుర్తింపు గౌరవాలలో వివక్షత	12
1.8	సారాంశము	13
1.9	కృత్యాలు	13
1.10	భాగాంతపు మూల్యాంకనము	13
1.11	పరామర్శ గ్రంథాలు	13

భాగం - 2 లింగ వివక్షత - ప్రభావిత కారకాలు

2.1	పరిచయం	16
2.2	లక్ష్యాలు	16
2.3	లింగ వివక్షత మరియు ఆచరణపై ప్రభావిత కారకాలు	16
2.3.1	నిష్పత్తిలో అసమానత్వం	18
2.3.2	ఆడశిశువుల మరణాలు	20
2.3.3	గర్భస్థ శిశు మరణాలు	20
2.3.4	నేరపరమైన అంశాలు	21
2.3.5	హింసాపరమైన కారకాలు	23
2.3.6	మతపరమైన కారకాలు	24
2.3.7	శారీరక కారకాలు	26
2.3.8	సామాజిక కారకాలు	26
2.3.9	ఆర్థిక కారకాలు	27
2.3.10	రాజకీయ కారకాలు	28
2.3.11	న్యాయపరమైన కారకాలు	29
2.3.12	ఉద్యోగిత కారకాలు	30

2.3.13	మనో విజ్ఞాన కారకాలు	31
2.4	సారాంశము	32
2.5	కృత్యాలు	32
2.6	భాగాంతపు మూల్యాంకనము	32
2.7	పరామర్శ గ్రంథాలు	32

భాగం - 3 మహిళాస్థితి - సమాజము

3.1	పరిచయం	34
3.2	లక్ష్యాలు	34
3.3.	మన సమాజంలో మహిళల, బాలికల స్థితి	34
3.3.1	ప్రాచీన కాలం నుండి వివిధ సమాజాలలో మహిళల, బాలికల స్థితిగతులు	34
3.3.2	ప్రస్తుత మన సమాజంలో మహిళల బాలికల స్థితిగతులు	39
3.4.	పితృస్వామిక వ్యవస్థ యొక్క లక్షణాలు - మహిళాస్థితిపై దాని ప్రభావము	41
3.5.	సామాజికీకరణ ప్రక్రియ - మహిళల, బాలికల విద్యపై దాని ప్రభావము	44
3.6.	గ్రామీణ, పట్టణ మరియు గిరిజన సమాజాలలో బాలికల విద్య	46
3.7.	సారాంశము	47
3.8.	కృత్యాలు	47
3.9.	భాగాంతపు మూల్యాంకనము	48
3.10.	పరామర్శ గ్రంథాలు	48

భాగం - 4 బాలికల, మహిళల విద్య

4.1	పరిచయం	50
4.2	లక్ష్యాలు	50
4.3	మహిళా విద్య ప్రాముఖ్యత - ఆవశ్యకత	50
4.3.1	బాలికల, మహిళల విద్యా పూర్వాపరాలు	51
4.3.2	భారతదేశంలో మహిళావిద్య - అవరోధాలు	51
4.3.3	బాలికల, మహిళల విద్య ప్రాముఖ్యత - ఆవశ్యకత	52
4.4.	బాలికల విద్యకై కల్పించబడిన ప్రత్యేక వసతులు	54
4.4.1	స్త్రీ విద్యాభివృద్ధికి జాతీయ విద్యా విధానం (1986) ప్రతిపాదనలు	55
4.4.2	స్త్రీ విద్య - 1992 POA సూచనలు	56
4.4.3	బాలికల సమృద్ధి యోజన	56
4.4.4	స్త్రీ విద్యాభివృద్ధికి కేంద్ర ప్రభుత్వం తీసుకున్న చర్యలు	57
4.4.5	స్త్రీ విద్యాభివృద్ధికి ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం తీసుకున్న చర్యలు	57
4.4.6	బాలికల, మహిళల విద్య కొరకు కేంద్రము మరియు తెలంగాణా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు కల్పించుచున్న ప్రత్యేక వసతులు	59
4.5.	మహిళా సాధికారత - తద్వారా దేశాభివృద్ధి	66
4.6	సారాంశం	68

4.7.	కృత్యాలు	68
4.8	భాగాంతపు మూల్యాంకనము	68
4.9	పరామర్శ గ్రంథాలు	68

భాగం 5 - ప్రాచీన కాలంనుండి స్వాతంత్ర్యానికి ముందు వరకు మహిళా స్థితి

5.1	పరిచయం	72
5.2.	లక్ష్యాలు	73
5.3	వైదిక యుగము - గార్గి	73
5.3.1	మైత్రేయి	74
5.3.2	లోపాముద్ర	75
5.4.	మధ్య యుగము - రాణి లక్ష్మిబాయి	76
5.4.1	చెన్నమ్మ	77
5.4.2	రుద్రమదేవి	77
5.5	బ్రిటిష్ పాలన కాలము (లేక) ఆంగ్లేయ పాలన కాలము - విక్టోరియా	78
5.5.1	ఎలిజెబెత్	80
5.5.2	నూర్జాహాన్	81
5.6	సారాంశము	82
5.7	భాగాంతపు కృత్యాలు	82
5.8	అవగాహన ప్రశ్నలు	82
5.10	చదవవలసిన గ్రంథాలు	82

భాగం - 6

స్వాతంత్ర్యానంతర కాలంలో మహిళల స్థితి

6.1	పరిచయం	84
6.2	లక్ష్యాలు	84
6.3	స్వాతంత్ర్యానంతర కాలంలో మహిళల స్థితి	85
6.4	ప్రస్తుత కాలములో స్త్రీల యొక్క స్థితి	85
6.4.1	ఇందిరా గాంధి	86
6.4.2	సిరిమావో బండారు నాయకే	88
6.4.3	ప్రతిభా పాటిల్	89
6.4.4	మీరాకుమార్	90
6.4	సారాంశం	91
6.5	భాగాంతపు కృత్యాలు	91
6.6	అవగాహన ప్రశ్నలు	91
6.7	చదవవలసిన గ్రంథాలు	91

భాగం - 7

జెండర్ - న్యాయబద్ధమైన అంశాలు

7.1	పరిచయం	94
7.2	లక్ష్యాలు	94
7.3	లింగము (జెండర్) - న్యాయబద్ధమైన అంశాలు	94
7.3.1	న్యాయబద్ధమైన అంశాలు	95
7.3.2	హక్కు	95
7.3.3	హక్కుల లక్షణాలు	95
7.4	మహిళల హక్కులు	95
7.5	న్యాయపరంగా మహిళలకు కల్పించిన వసతులు	96
7.5.1	భారతీయ శిక్షా స్మృతి (ఐ.పి.సి.) క్రింద గుర్తించిన నేరాలు.	96
7.5.2	ప్రత్యేక చట్టాల క్రింద గుర్తించిన నేరాలు	97
7.6	మహిళల సంక్షేమ విధానాలు	97
7.7	సారాంశము	99
7.8	కృత్యాలు	99
7.9	భాగాంతపు మూల్యాంకనము	99
7.10	పరామర్శ గ్రంథాలు	99

భాగం - 8

జెండర్ - సమానత్వము

8.1	పరిచయం	102
8.2.	లక్ష్యాలు	102
8.3	స్త్రీ పురుష సమానత్వం	103
8.4	బాలికా విద్య	108
8.4.1	మహిళా రిజర్వేషనులు	110
8.4.2	విద్య - పని విభజన : గృహము పనిచేయు స్థలము మరియు సమాజము	111
8.5	సారాంశము	114
8.6	కృత్యాలు	114
8.7	భాగాంతపు మూల్యాంకనము	115
8.8	పరామర్శ గ్రంథాలు	115

B.Ed.-10BT

సహిత విద్య

"మనం నాగరికత సమకూర్చిన వస్తుగత ప్రయోజనాలైన వదులుకోవచ్చునేమో గానీ,
సర్వోత్కృష్టమైన విద్య అందించే ఫలాలను సంపూర్ణంగా అనుభవించే అవకాశాలను,
హక్కును మాత్రం కోల్పోకూడదు"

-డా॥బి.ఆర్.అంబేద్కర్

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం

హైదరాబాద్

2016

రచయితల బృందం

సంపాదకులు

ప్రొ॥ టి.జి. అముదవల్లి
హెడ్, విద్యా విభాగం
శ్రీ పద్మావతి మహిళా విశ్వవిద్యాలయం
తిరుపతి

కోర్సు రచయితలు

డా॥ పి. రేణుక
అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్
శ్రీ పద్మావతి మహిళా విశ్వవిద్యాలయం
తిరుపతి

డా॥ యస్. విజయ వర్ధిని
అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్
విద్యావిభాగం
ద్రవిడియన్ యూనివర్సిటీ
కుప్పం.

సి.హెచ్. బేబి ప్రసూన
అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్
విద్యావిభాగం,
శ్రీ పద్మావతి మహిళా విశ్వవిద్యాలయం
తిరుపతి

కోర్సు సమన్వయకర్త

టి. మీనాక్షి
విద్యా విభాగం
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ఓపెన్
యూనివర్సిటీ. హైదరాబాద్

బి.ఇ.డి., కార్యక్రమ సమన్వయకర్త

డా॥ జి. పాల్ రత్నాకర్
హెడ్ ఐ/సి
డిపార్ట్‌మెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ఓపెన్
యూనివర్సిటీ. హైదరాబాద్

గ్రాఫిక్స్
G.V. స్వామి

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాద్ - 500 033.

ప్రథమ ప్రచురణ - 2016.

కాపీరైటు : డా.బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం 2017

అన్ని హక్కులు విశ్వవిద్యాలయానివి. ఈ పుస్తకంలో ఏ భాగం అయినా ఉపయోగించదల్చుకుంటే విశ్వవిద్యాలయం అనుమతి పొందాలి.

ఇతర వివరాలు

డైరక్టర్ (అకాడమిక్) డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాదు - 500 033

విషయ సూచిక

		పేజీ నెం.
ఖండం - 1 :	ప్రత్యేక అవసరాలు గల పిల్లల గుర్తింపు, అంచనా మరియు విద్య	V
భాగం - 1	శారీరక వైకల్యాలను గుర్తించుట, నిర్ధారణ/అంచనా వేయుట, వారి విద్య కార్యక్రమాలు	1
భాగం - 2	మేధో సంబంధమైన వైకల్యాలను గుర్తించుట, నిర్ధారణ/అంచన వేయుట, వారి విద్య కార్యక్రమాలు	22
భాగం - 3	ప్రత్యేక అవసరాలు గల పిల్లలకొరకు జాతీయ మరియు అంతర్జాతీయ చట్టాలు / శాసనములు	49
భాగం - 4	సహిత విద్య	79
ఖండం- 2	సహిత తరగతుల గదుల్లో పిల్లలకు విద్య	91
భాగం - 5	సహిత తరగతి గదులు ; తరగతి గదిలో వైవిధ్యాలు	92
భాగం - 6	సహిత విద్యవిధానానికి అవరోధాలు / అడ్డంకులు లేని పరిసరాలు	103
భాగం - 7	సమ్మిళిత విద్య యొక్క దృక్పథములు	117
భాగం - 8	సహిత విద్యకు ప్రస్తుతం ఉన్న పోకడలు మరియు సేవలు	137

B.Ed.-11T

గణిత బోధనాశాస్త్రం

"మనం నాగరికత సమకూర్చిన వస్తుగత ప్రయోజనాలైన వదులుకోవచ్చునేమో గానీ,
సర్వోత్కృష్టమైన విద్య అందించే ఫలాలను సంపూర్ణంగా అనుభవించే అవకాశాలను,
హక్కును మాత్రం కోల్పోకూడదు"

-డా॥బి.ఆర్.అంబేద్కర్

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం

హైదరాబాద్

2022

రచయితల బృందం

సంపాదకులు

శ్రీ నూకల శ్రీరామమూర్తి
రిటైర్డ్ జాయింట్ డైరెక్టర్
పాఠశాల విద్యా శాఖ
హైదరాబాద్.

కోర్సు సమన్వయకర్త

డా॥ ముత్తు వేముల
అకడమిక్ కన్సల్టెంట్
డిపార్ట్‌మెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ఓపెన్
యూనివర్సిటీ. హైదరాబాద్

కోర్సు రచయితలు

డా॥ పి. రమేశ్
గణిత ఉపన్యాసకులు
ప్రభుత్వ ఐ.ఎ.ఎస్.ఇ,
నెల్లూరు, ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం.

డా॥ యన్.ఆనందరెడ్డి
అన్నమాచార్య కాలేజ్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్,
రాజంపేట, వై.ఎస్.ఆర్. జిల్లా.
ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం.

డా॥ డి.రాధాకిషన్
గణిత ఉపన్యాసకులు
ప్రభుత్వ ఉపాధ్యాయ విద్యా కళాశాల
వరంగల్, తెలంగాణ రాష్ట్రం.

బి.ఇ.డి., కార్యక్రమ సమన్వయకర్త

డా॥ జి. పాల్ రత్నాకర్
హెడ్ ఐ/సి
డిపార్ట్‌మెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ఓపెన్
యూనివర్సిటీ. హైదరాబాద్

గ్రాఫిక్స్
G.V. స్వామి

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాద్ - 500 033.

ప్రథమ ప్రచురణ - 2016.

ద్వితీయ ప్రచురణ - 2022.

కాపీరైటు : డా.బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం 2017

అన్ని హక్కులు విశ్వవిద్యాలయానివి. ఈ పుస్తకంలో ఏ భాగం అయినా ఉపయోగించదల్చుకుంటే విశ్వవిద్యాలయం అనుమతి పొందాలి.

ఇతర వివరాలు

డైరక్టర్ (అకాడమిక్) డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాదు - 500 033

విషయ సూచిక

	పేజీ నెం.
ఖండం -I : గణిత శాస్త్ర పరిచయం అభివృద్ధి	
భాగం -1 : గణిత శాస్త్ర పరిచయం	1
భాగం - 2 : గణిత శాస్త్రం - సమాజం	16
భాగం - 3 : గణితశాస్త్ర - చరిత్ర	32
భాగం - 4 : గణిత బోధన అభ్యసన ఉద్దేశాలు, విలువలు, సౌందర్యం	51
ఖండం - II : గణిత శాస్త్ర బోధన - అభ్యసన	68
భాగం - 5 : గణితశాస్త్ర బోధనా లక్ష్యాలు, విద్యాప్రమాణాలు	70
భాగం - 6 : అభ్యసనా లక్ష్యాలు	110
భాగం - 7 : గణిత శాస్త్రంలో బోధనాభ్యసన పరివర్తన	128
భాగం - 8 : విషయాంశ బోధనా పద్ధతులు	153
ఖండం - III గణిత శాస్త్ర బోధన - అభ్యసన కొరకు ప్రణాళిక రచన, విద్యాప్రణాళిక మరియు ఉపగమాలు	212
భాగం - 9 : బోధనకు ప్రణాళిక రచన	214
భాగం -10 : బోధన అభ్యసన ప్రణాళిక	254
భాగం - 11 : విద్యా ప్రణాళిక	293
భాగం - 12 : గణితశాస్త్ర అభ్యసనలో ఉపగమాలు, వ్యూహాలు	327
ఖండం IV : గణితం - అభ్యసన, బోధన, మూల్యాంకనం	358
భాగం : 13 - గణితంలో కృత్యాలు	359
భాగం - 14 : అభ్యసన వనరులు	387
భాగం - 15 : వృత్తి పరమయిన అభివృద్ధి	407
భాగం 16 : గణితంలో అభ్యసన అంత్యఫలితాల మూల్యాంకనం	421

ప్రవేశిక

శాస్త్ర సాంకేతిక రంగాలలో నిత్యనూతన ఆవిష్కరణల కారణంగా నేటి సమాజం అనూహ్య మార్పులకు లోనౌతుంది. పర్యవసానంగా మునుపెన్నడు ఎరుగనంత వేగంగా గణిత విద్యలో పరివర్తన చోటు చేసుకుంటోంది. ఇది గణిత విషయ విస్తరణలోను దానికి అనుగుణంగా బోధనా పద్ధతులలోను సంభవిస్తోంది.

ఈ నేపథ్యంలో అంబేద్కర్ ఒపెన్ యూనివర్సిటీ వారు బి.ఎడ్., లో గణిత బోధనా శాస్త్ర పాఠ్య ప్రణాళికను ఆధునీకరించి గణిత బోధన అభ్యసన శాస్త్రంగా రూపొందించారు. దీని ఆశయం ఉపాధ్యాయుడు సంప్రదాయ బోధనా పద్ధతులను వీడి అభ్యాసకులను ఆలోచింపచేస్తూ గణిత జ్ఞాన సముపార్జనలో సౌకర్యకర్తగా వ్యవహరిస్తూ, భాగస్వామ్య పద్ధతులలో అభ్యసనను ప్రోత్సహించడం. ఈ వ్యూహం ప్రకారం అభ్యాసకులు గణిత సామర్థ్యాలను ఆశించినంత స్థాయిలో పొందేలా చేయాల్సిన బాధ్యత ఉపాధ్యాయులదే.

పై విషయాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని ఈ పాఠ్యగ్రంథం రూపకల్పన జరిగింది.

ప్రాథమిక స్థాయి గణిత బోధనలో కొంత అనుభవాన్ని గణించి ఉన్నతస్థాయి గణిత బోధన బాధ్యత చేపట్టాలనే ఆకాంక్షతో ఉన్న ఉపాధ్యాయ విద్యార్థులకు మార్గదర్శకంగా బోధనాభ్యసన శాస్త్రాన్ని వివరణాత్మకంగా అందజేస్తూ, అభ్యాసకులను గణిత జ్ఞాన సముపార్జనకు ప్రేరేపించేలా కృత్యాలు, ప్రాజెక్టులు ఉదహరిస్తూ వారిలో గణిత అంశాల అధ్యయనం పట్ల తపన పెంపొందించేలా, సహజ అభ్యసన వాతావరణ కల్పన, సమస్య సాధన నైపుణ్యాల అభివృద్ధి, ఆత్మవిశ్వాసం పెంపొందించడం మొదలైన వాటిపై సూచనలు ఈ గ్రంథంలో పొందుపరచబడ్డాయి. రచయితల ఈ ప్రయత్నం ఉపాధ్యాయుల వృత్తి నైపుణ్యాన్ని పెంచి వారిలో ఆపేక్షిత ప్రవర్తన పొందగలదని ఆశిస్తున్నాం.

ప్రస్తుతం విద్యారంగంలో సాంకేతికత తరగతి గది ఉపాధ్యాయుని స్థానాన్ని ఆక్రమించే ప్రయత్నం చేస్తోంది. నిజానికి ఆ సాంకేతికత కూడ బోధనాభ్యసన వృత్తినైపుణ్యాల పైనే ఆధారపడి ఉంది. అందువలన రచయితలు గణిత బోధనలో పరివర్తనాన్ని శాస్త్రబద్ధంగా ఆధునీకరిచి ఉపాధ్యాయుని వృత్తి నైపుణ్యాలను మరింత పెంపొందించే దిశగా తీర్చిదిద్దుతూ తరగతి గదిలో అతని స్థానాన్ని అసమానంగా నిరూపించే ప్రయత్నం చేశారు. వారి కృషి సార్థక మౌతుందని ఆశిస్తున్నాం.

ఈ గ్రంథంలో ముద్రణాపరంగా లేక భావనాపరంగా లోటుపాట్లు గోచరిస్తే దయచేసి మా దృష్టికి తేవలసినదిగా ప్రార్థన.

సంపాదకులు

B.Ed. గణిత బోధన అభ్యసన శాస్త్రం

కోర్సు పరిచయం

సాధారణంగా ఉపాధ్యాయుడు సాంప్రదాయ బోధనాపద్ధతులలో గణితాన్ని బోధించడం జరుగుతోంది. ఈ ప్రక్రియలకు ఉపాధ్యాయుడే కేంద్రం కావడంతో విద్యార్థులు అభ్యసనతో తగినంతగా క్రియాశీలురు కావడం లేదు. అభ్యాసకులు అభ్యసనాన్ని సమర్థవంతంగా కొనసాగించాలంటే అభ్యసనకే ప్రాధాన్యతనిచ్చి అభ్యాసన కేంద్రంగా బోధన అభ్యసనలు జరగాలి. అంటే జ్ఞాన నిర్మాణాత్మక వాదంలో చెప్పినట్లు అభ్యసన కేంద్రాన్ని ప్రధానంగా తీసికొని గణిత భావనలను, సమస్యలను అభ్యాసకులే స్వయంగా పరిశీలించడం, అవగాహన చేసుకోవడం, ప్రత్యక్ష అనుభవాన్ని గడించడం, వివేచించడం జరిగేటట్లు ఉపాధ్యాయుడు ఒక మార్గదర్శిగా, సలహాదారునిగా, జ్ఞాన సముపార్జన సౌలభ్యకర్తగా మార్పుచెందాలి. ఈ నిర్మాణాత్మక జ్ఞానార్జన పటిష్టంగా జరగాలంటే అభ్యాసకులలో సహకార ధోరణి, సహచర్య, భాగస్వామ్య పద్ధతులలో స్వేచ్ఛాయుత వాతావరణంలో తమ భావాలను, ఆలోచలను వారు పంచుకునేలా సృజనాత్మకతను విమర్శనాత్మకతను ప్రతిస్పందించే ఆలోచలను ప్రోత్సహిస్తూ ఉపాధ్యాయుడు సముచితమైన వాతావరణం కల్పించాలి. ఈ విధంగా ఉపాధ్యాయ విద్యలో ముఖ్యంగా గణిత శాస్త్ర బోధనలో పెనుమార్పులు, చేర్పులు చోటుచేసుకుంటున్నాయి.

ఈ నేపథ్యంలో 2014వ సంవత్సరంలో జాతీయ ఉపాధ్యాయ విద్యామండలి ఉపాధ్యాయ విద్యలో గుణాత్మకతను పెంపొందించిన నూతన మార్గదర్శకాలను రూపొందించడం జరిగింది. దీనిని దృష్టిలో ఉంచుకొని డా.బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం వారు దూరవిద్యకు అనుగుణంగా గణిత బోధన అభ్యసన శాస్త్ర పాఠ్యప్రణాళికను పునర్నిర్మాణం చేయడమైంది.

ఈ నూతన పాఠ్య ప్రణాళిక నాలుగు ఖండాలుగా విభజితమైంది.

ప్రథమ ఖండం

దీనిలో గణితశాస్త్ర పరిచయం, అభివృద్ధి, గణిత లక్షణాలు, ఇతర విషయాలతో సహ సంబంధం, గణిత అభ్యసనం పై సమాజ ప్రభావం, గణిత అధ్యయనంలో స్ఫూర్తిని అభిరుచిని పొందడానికి గణిత చరిత్ర ప్రాముఖ్యత, స్వదేశ, విదేశ గణిత శాస్త్రజ్ఞుల సేవలు, గణిత బోధన అభ్యసనలో ఉద్దేశాలు, విలువలు మొదలైన వివరించబడ్డాయి.

ద్వితీయ ఖండం

దీనిలో గణిత శాస్త్ర బోధనలో లక్ష్యాలు, విద్యాప్రమాణాలు, అభ్యసన లక్ష్యాలు, ఉపాధ్యాయులు బోధన నుండి విద్యార్థుల అభ్యసనానికి ప్రాముఖ్యతనిచ్చే పరివర్తనా విధానం, వివిధ బోధన అభ్యసన ప్రక్రియలు చర్చించబడ్డాయి.

తృతీయ ఖండం

దీనిలో బోధనకు, బోధన అభ్యసనలకు ప్రణాళిక రచన, ఆవశ్యకత ప్రాముఖ్యం, గణిత విద్యా ప్రణాళిక విషయ కేంద్రం నుండి ప్రవర్తనా వాదానికి, ఆపైన నిర్మాణాత్మక ఉపగమానికి మార్పు, స్థానిక వనరులు, గణిత అభ్యసనలో ఉపగమాలు, వ్యూహాలు సవివరంగా తెలియజేయబడ్డాయి.

చతుర్థ ఖండం

దీనిలో గణిత బోధన అభ్యసనలో వ్యాసక్తులు, ప్రణాళిక నిర్వహణ, సహకార, సహచర్య పద్ధతులలో అభ్యసన పరిపుష్టి, వివిధ వనరుల ఉపయోగం, వినియోగం, గణితంలో బోధన సామర్థ్యాలు, వృత్యంతర శిక్షణ, బోధన సామర్థ్యాల అభివృద్ధి, నిరంతర సమగ్ర మూల్యాంకన విధానం, అభ్యసనా అంత్య ఫలితాల మూల్యాంకనం చర్చించబడ్డాయి.

ఈ నాలుగు ఖండాలలోని విషయాలను పరీక్షా దృక్పథంతో కాకుండా అభిరుచి, అవగాహనతో అధ్యయనం చేస్తే మరింత ఆత్మ విశ్వాసంతో వృత్తి నైపుణ్యాలను మరింత పెంపొందించుకుంటూ విద్యార్థులలో గణితంపట్ల ఆసక్తి, జిజ్ఞాస ఉత్సాహం ఇనుమడింప చేయగలరని ఆశిస్తున్నాం.

ఖండం -1 : గణిత శాస్త్ర పరిచయం అభివృద్ధి

పరిచయం

ఈ ఖండంలో గణిత శాస్త్ర పరిచయం, అర్థం, నిర్వచనం, సామాజిక, విజ్ఞాన, సాంకేతిక శాస్త్రాల అభివృద్ధిలో గణితం పాత్ర, చారిత్రక, అంశాలు, గణిత శాస్త్ర బోధన అభ్యసన ఉద్దేశాలు, విలువలు, సౌందర్యం మొదలైనవి వివరించబడ్డాయి.

ఒకటవ భాగం

దీనిలో గణిత శాస్త్ర స్వభావం, నిత్యజీవితంలో ఉపయోగం, విస్తృతి, పరిమితి, సమస్యల సాధనలో నియమాలు, అనుసంధానం, హేతువాదం, అమూర్త లక్షణం. సౌందర్యం మొదలైన అంశాలపై చర్చించడం జరిగింది.

రెండవ భాగం

ఈ భాగంలో పిల్లల అంతర్గత గణిత సామర్థ్యాలు, ప్రాకృతిక, సామాజిక పరిసరాలు, గణితాన్ని సాంకేతికతతో అన్వయించడం, ఇతర విద్యా విషయాలతో సహ సంబంధం, వివిధ రంగాల్లో అభివృద్ధిపై గణిత శాస్త్ర ప్రభావం మొదలైనవి సవివరంగా వివరించడమైనది.

మూడవ భాగం

ఈ భాగంలో గణిత శాస్త్ర బోధనలో గణిత చరిత్ర ఆవశ్యకత, ప్రాముఖ్యత, గణితశాస్త్ర అభివృద్ధిలో ముఖ్య ఘట్టాలు, విదేశీ శాస్త్రవేత్తలు పైథాగరస్, యూక్లిడ్, రెనెడె కార్టి, జార్జ్‌కౌంటర్ హైపాటియా, ఆయిర్బన్ భారతీయ గణిత శాస్త్రవేత్తలు, ఆర్యభట్ట, బ్రహ్మగుప్త, వరాహమిహిర, భాస్కరాచార్య, శ్రీనివాస రామానుజన్‌ల కృషి వారి ఆవిష్కరణలు తెలుపబడ్డాయి.

నాల్గవ భాగం

ఈ భాగంలో విద్యారంగంలో వివిధ స్థాయిలలో గణిత శాస్త్ర బోధన ఉద్దేశాలు, విలువలు, నైపుణ్యాల పెంపుదల, సౌందర్యం, కచ్చితత్వం, సహజీవనం, వివిధ కమీషన్లు, గణిత బోధనపై చేసిన సిఫారసులు సవివరంగా ఈయబడ్డాయి.

B.Ed.-12T

జీవశాస్త్ర బోధనాశాస్త్రం

"మనం నాగరికత సమకూర్చిన వస్తుగత ప్రయోజనాలైన వదులుకోవచ్చునేమో గానీ, సర్వోత్కృష్టమైన విద్య అందించే ఫలాలను సంపూర్ణంగా అనుభవించే అవకాశాలను, హక్కును మాత్రం కోల్పోకూడదు"

-డా॥బి.ఆర్.అంబేద్కర్

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం

హైదరాబాద్

2016

రచయితల బృందం

సంపాదకులు

ప్రొఫెసర్ అవ్వారు రామకృష్ణ
డీన్, ఫాకల్టీ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం
హైదరాబాదు, తెలంగాణ రాష్ట్రం

కోర్సు రచయితలు

డా॥ పెందుర్తి విజయలక్ష్మి
అసోసియేట్ ప్రొఫెసర్
గులామ్ అహ్మద్ కాలేజ్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
బంజార హిల్స్, హైదరాబాదు. తెలంగాణ రాష్ట్రం.

డా॥ చిందం రవీందర్, లెక్చరర్
గవర్నమెంట్ కాలేజ్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
హన్మకొండ, వరంగల్.

డా॥ బి. సుజాత, అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్
ఐ.ఎ.ఎస్.ఇ. ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం
హైదరాబాద్, తెలంగాణ రాష్ట్రం.

డా॥ కె.పి. వెంకట సుబ్బయ్య,
అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్,
విద్యావిభాగము,
శ్రీ కృష్ణ దేవరాయ విశ్వవిద్యాలయం, అనంతపురం.

శ్రీమతి ఎ. సుప్రియ
లెక్చరర్,
కాలేజ్ ఆఫ్ టీచర్ ఎడ్యుకేషన్
దుర్గాభాయి దేశ్‌ముఖ్ మహిళా సభా,
ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ క్యాంపస్
హైదరాబాద్.

కోర్సు సమన్వయకర్త

ఎమ్. నాగరాజు
అకడమిక్ కన్సల్టెంట్
డిపార్ట్‌మెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ఓపెన్
యూనివర్సిటీ. హైదరాబాద్

బి.ఇ.డి., కార్యక్రమ సమన్వయకర్త

డా॥ జి. పాల్ రత్నాకర్
హెడ్ ఐ/సి
డిపార్ట్‌మెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ఓపెన్
యూనివర్సిటీ. హైదరాబాద్

గ్రాఫిక్స్
G.V. స్వామి

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాద్ - 500 033.

ప్రథమ ప్రచురణ - 2016.

కాపీరైటు : డా.బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం 2017

అన్ని హక్కులు విశ్వవిద్యాలయానివి. ఈ పుస్తకంలో ఏ భాగం అయినా ఉపయోగించదల్చుకుంటే విశ్వవిద్యాలయం అనుమతి పొందాలి.

ఇతర వివరాలు

డైరక్టర్ (అకాడమిక్) డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాదు - 500 033

విషయ సూచిక

పేజీ నెం.

ఖండం – I పరిచయం మరియు జీవశాస్త్రం యొక్క అభివృద్ధి

భాగం 1 : విజ్ఞాన శాస్త్రం మరియు జీవశాస్త్రం **1**

భాగం – 2 : జీవశాస్త్ర చరిత్ర (HISTORY OF BIOLOGICAL SCIENCE) **24**

భాగం 3 : జీవశాస్త్ర బోధన ఉద్దేశాలు మరియు విలువలు **44**

భాగం – 4 : జీవశాస్త్రం, మానవ జీవితం మరియు సమాజం **69**

ఖండం – II : జీవశాస్త్ర బోధనా లక్ష్యాలు **84**

భాగం – 5 : జీవశాస్త్ర బోధనా లక్ష్యాలు **85**

భాగం 6 : బోధనా లక్ష్యాలు మరియు విద్యాప్రమాణాలు **101**

భాగం : 7 జీవశాస్త్ర బోధనా పద్ధతులు **127**

భాగం 8 : ఆధునిక బోధనా కార్యసూక్ష్మత మరియు ఉపగమాలు **159**

ఖండం III : జీవశాస్త్ర బోధనా ప్రణాళిక మరియు పాఠ్యప్రణాళిక **185**

భాగం : 9 సూక్ష్మ బోధన **186**

భాగం : 10 బోధనా ప్రణాళిక **207**

భాగం : 11 విద్యా ప్రణాళిక **245**

భాగం – 12 : జీవశాస్త్ర అభ్యసనలో ప్రయోగికాలు **272**

భాగం : 13 బోధన అభ్యసన వనరులు **304**

భాగం – 14 : జీవశాస్త్రం – జీవితకాల అభ్యసన భావన ప్రాముఖ్యత **352**

భాగం – 15 : వృత్తిపరమైన అభివృద్ధి **379**

భాగం – 16 :జీవశాస్త్ర అభ్యసన ఫలితాలు – మూల్యాంకనం **397**

B.Ed.-13T

సాంఘిక శాస్త్ర బోధనా పద్ధతులు

"మనం నాగరికత సమకూర్చిన వస్తుగత ప్రయోజనాలైన వదులుకోవచ్చునేమో గానీ,
సర్వోత్కృష్టమైన విద్య అందించే ఫలాలను సంపూర్ణంగా అనుభవించే అవకాశాలను,
హక్కును మాత్రం కోల్పోకూడదు"

-డా॥బి.ఆర్.అంబేద్కర్

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం

హైదరాబాద్

2016

రచయితల బృందం

సంపాదకులు

ప్రొఫెసర్. ఆర్. శివప్రసాద్
ఐ.ఎ.ఎస్.యి. ఆంధ్రాయూనివర్సిటీ
విశాఖపట్నం.

శ్రీ ఎన్. వెంకటేశ్వర రావు
లెక్చరర్ ఇన్ ఎడ్యుకేషన్
ఎస్.జి.ఎస్. ప్రభుత్వ
ఐ.ఎ.ఎస్.ఇ., రాజమండ్రి.

కోర్సు రచయితలు

డా॥ వి. ఇందిర ప్రసున
ప్రిన్సిపల్, రాయలసీమ
కాలేజ్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
బైరాగి పెట్టెడ, తిరుపతి

డాక్టర్ చంద్రకళ, అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్
విద్యా విభాగం
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ఓపెన్
యూనివర్సిటీ. హైదరాబాద్

శ్రీమతి సి. సుభవేణుగోపాల్, అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్
ఆంధ్రమహిళా సభ కాలేజ్ ఆఫ్
టీచర్స్ ఎడ్యుకేషన్, హైదరాబాద్.

శ్రీమతి పి. అరుణమ్మ
అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్
డేవిడ్ మెమోరియల్ కాలేజ్ ఆఫ్
ఎడ్యుకేషన్ ఫర్ వుమన్స్, మాచారం, ఆర్.ఆర్.జిల్లా.

కోర్సు సమన్వయకర్త

డా॥ చంద్రకళ
అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్
విద్యా విభాగం
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ఓపెన్
యూనివర్సిటీ. హైదరాబాద్

బి.ఇడి., కార్యక్రమ సమన్వయకర్త

డా॥ జి. పాల్ రత్నాకర్
హెడ్ ఐ/సి
డిపార్ట్‌మెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ఓపెన్
యూనివర్సిటీ. హైదరాబాద్

గ్రాఫిక్స్
G.V. స్వామి

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాద్ - 500 033.

ప్రథమ ప్రచురణ - 2016.

కాపీరైటు : డా.బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం 2017

అన్ని హక్కులు విశ్వవిద్యాలయానివి. ఈ పుస్తకంలో ఏ భాగం అయినా ఉపయోగించదల్చుకుంటే విశ్వవిద్యాలయం అనుమతి పొందాలి.

ఇతర వివరాలు

డైరక్టర్ (అకాడమిక్) డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాదు - 500 033

విషయ సూచిక

	పేజీ నెం.
ఖండం - 1 : సాంఘిక శాస్త్రముల పరిచయము మరియు అభివృద్ధి	IV
భాగం - 1 : సాంఘిక శాస్త్రము - పరిచయము మురియు అభివృద్ధి	1
భాగం - 2 : సాంఘిక శాస్త్రము ఒక సమగ్ర భాగముల అధ్యయనం	15
భాగం - 3 సాంఘిక శాస్త్రముల చరిత్ర	25
భాగం - 4 : సాంఘిక శాస్త్రముల అధ్యయనం ఆశయములు - విలువలు	35
ఖండం - 2 : సాంఘిక శాస్త్ర బోధన అభ్యసన ప్రక్రియలోని లక్ష్యాలు ప్రణాళికలు	44
భాగం - 5 సామాజిక (సాంఘిక) శాస్త్ర బోధన లక్ష్యాలు	45
భాగం - 6 : విద్యా ప్రణాళిక	62
భాగం - 7 సాంఘిక శాస్త్ర బోధనా పథకం (ప్రణాళిక)	92
భాగం - 8 సామాజిక (సాంఘిక) శాస్త్రాల ఉపగమాలు వ్యూహాలు	139
ఖండం - 3 సాంఘిక శాస్త్ర బోధన అభ్యసన ప్రక్రియ	163
భాగం - 9 : భూగోళ శాస్త్రము	164
భాగం - 10 ప్రపంచ చరిత్ర	183
భాగం - : 11 అర్థశాస్త్రం అర్థం, స్వభావం	196
భాగం - : 12 రాజనీతిశాస్త్రం అర్థం- పరిధి	209
ఖండం - 4 : సాంఘిక శాస్త్రము - అధ్యయన వనరులు - మూల్యాంకనం	222
భాగం - 13 బోధన అభ్యసనా సామాగ్రి	223
భాగం - 14 సామాజిక వనరులు మరియు సాంఘిక శాస్త్ర - పరిశోధనశాల	241
భాగం - 15 : సాంఘిక శాస్త్ర ఉపాధ్యాయుడు - వృత్తిపరమైన అభివృద్ధి	268
భాగం - 16 సాంఘిక శాస్త్రములో అభ్యసన ఫలితము - మూల్యాంకనము	303

B.Ed. 14T

భౌతిక, రసాయనశాస్త్ర బోధనాశాస్త్రం

"మనం నాగరికత సమకూర్చిన వస్తుగత ప్రయోజనాలైనా వదులుకోవచ్చునేమో కానీ,
సర్వోత్కృష్టమైన విద్య అందించ ఫలాలను సంపూర్ణంగా అనుభవించే అవకాశాలను,
హక్కును మాత్రం కోల్పోకూడదు."

-డా॥ బి.ఆర్అంబేద్కర్

డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం
హైదరాబాద్
2016

రచయితల బృందం

సంపాదకులు:
డాక్టరు శ్రీనివాసరావు గుడిసె
ప్రిన్సిపాల్
సెయింట్ మేరీస్ సెంటినరీ కాలేజ్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
జ్ఞానాపురం, విశాఖపట్టణం - 530 004

రచయితలు:
డా॥ సుంకేసుల మహమ్మద్ అలీ
UGC DSR Post Doctoral Fellow
విద్యావిభాగం
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం
హైదరాబాద్.

డా॥ తంబియ్యా
ప్రన్సిపాల్
పైడ కాలేజ్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
విశాఖపట్టణం.

డా॥ మల్లవెల్లి గోపాలకృష్ణ
సహాయ ఆచార్యులు
విద్యాశాఖ
ఆదికవి నన్నయ్య విశ్వవిద్యాలయం
రాజమహేంద్రవరం.

శ్రీమతి. మెర్సి మధురవాణి
భౌతికశాస్త్ర అధ్యాపకులు
ఎ.ఎల్.కాలేజ్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
గుంటూరు.

కోర్సు సమన్వయకర్త
డా॥ సుంకేసుల మహమ్మద్ అలీ
UGC DSR Post Doctoral Fellow
విద్యావిభాగం
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం
హైదరాబాద్, తెలంగాణ

బి.యిడి. ప్రోగ్రామ్ సమన్వయకర్త:
డా॥ జి.పాల్ రత్నాకర్
హెడ్, I/C
విద్యావిభాగం,
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం
హైదరాబాద్, తెలంగాణ

డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్ - 00 033.
ప్రథమ ప్రచురణ, 2017

కాపీరైట్: డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం, 2017. అన్ని హక్కులు విశ్వవిద్యాలయానివి. ఈ పుస్తకంలో ఏ భాగమైనా ఉపయోగించదల్చుకుంటే విశ్వవిద్యాలయం అనుమతి పొందాలి. ఈ పాఠాలు డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం, బి.ఇడి. పాఠ్యప్రణాళికలో ఒక భాగం.

ఇతర వివరాలకు సంప్రదించాల్సిన చిరునామా:
డైరెక్టర్ (అకాడమిక్), డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం, జూబ్లీహిల్స్, హైదరాబాద్-500 033.

Lr. No. 499/Dr. BRAOU/DMP/Ptg/F-31/JO No. 08/2017-18, Dated: 05-03-2017, No. of Copies 1100

Printed at Srinivas Art Printers, Hyderabad.

విషయసూచిక

పేజీ నెం.

ఖండం-I విజ్ఞానశాస్త్రం, భౌతిక, రసాయన శాస్త్రాల పరిచయం, అభివృద్ధి

భాగం-1: విజ్ఞానశాస్త్ర పరిచయం, అభివృద్ధి 3

భాగం-2: భౌతిక, రసాయనశాస్త్రాలు - మానవజీవితం, సమాజం 14

భాగం-3: విజ్ఞానశాస్త్ర చరిత్ర 24

భాగం-4: విజ్ఞానశాస్త్ర విలువలు, ఆలోచనలు 39

ఖండం-II భౌతిక, రసాయనశాస్త్ర బోధన, అభ్యసన

భాగం-5: భౌతిక, రసాయన శాస్త్ర బోధనా ఉద్దేశాలు, లక్ష్యాలు 56

భాగం-6: బోధనా లక్ష్యాలు, విద్యాప్రమాణాలు 78

భాగం-7: భౌతిక, రసాయనశాస్త్ర బోధనా పద్ధతులు 100

భాగం-8: నూతన బోధనా ప్రక్రియలు, ఉపగమాలు 130

ఖండం-III భౌతిక, రసాయనశాస్త్ర బోధన - ప్రణాళిక, పాఠ్యప్రణాళిక

ఖండం-9: సూక్ష్మబోధన 167

భాగం-10: పథక రచన 188

భాగం-11: పాఠ్యప్రణాళిక 213

భాగం-12: ప్రాయోగిక పని, ప్రయోగశాల 228

ఖండం-IV భౌతిక, రసాయనశాస్త్ర అభ్యసనం, బోధన, మూల్యాంకనం

భాగం-13: అభ్యసన వనరులు 245

భాగం-14: నిరంతర భౌతిక రసాయనశాస్త్ర అభ్యసనం 264

భాగం-15: వృత్తి వికాసం 281

భాగం-16: భౌతిక రసాయనశాస్త్ర అభ్యసన ఉత్పన్నాల మూల్యాంకనం 292

B.Ed.-15T

PEDAGOGY OF ENGLISH

" We may forgo material benefits of civilization, but we cannot forgo our right and opportunity to reap the benefits of the highest education to the fullest extent....

-Dr. B.R. Ambedkar

Dr. B.R. AMBEDKAR OPEN UNIVERSITY
HYDERABAD
2016

COURSE TEAM

Editor

Dr. R.V. Anuradha
Assistant Professor (Senior)
Department of Education
English and Foreign Languages University,
Hyderabad.

Writers

Dr. M. Prabhakara Rao
Professor
Department of Education
Dr B.R. Ambedkar University
Srikakulam.

Dr. S. Nageswar Rao
Assistant Porfessor
Department of Education
English and Foreign Languages University,
Hyderabad.

Dr. Shree Deepa
Center for English Language Studies
University of Hyderabad,
Hyderabad.

Dr. MUK Sudha Rani
Principal
St. Johns College of Education
Chengicharla, Hyderabad.

Course Co-Ordinator

Dr. G. Mary Sunanda
Department of Education
Dr B.R. Ambedkar University
Hyderabad.

Programme Co-ordinator

Dr. G. Paul Ratnakar
Head I/c.
Department of Education
Dr B.R. Ambedkar University
Hyderabad.

Cover Design
G.V. Swamy

Dr. B.R. Ambedkar Open University, Hyderabad - 500 033.

First Edition 2016.

All rights are reserved. No part of this book may reproduced in any from without permission in writing from the University.

For further information : **Director (Academic)**
Dr. B.R. Ambedkar Open University
Hyderabad - 500 033.

CONTENTS

		Page
BLOCK –I :	**LANGUAGE AROUND US**	**V**
UNIT -1	**LANGUAGE AROUND US**	**1**
UNIT-2	**LANGUAGE LEARNING**	**13**
UNIT -3	**ENGLISH LANGUAGE DEVELOPMENT IN INDIA**	**34**
UNIT -4	**TEACHING LEARNING RESOURCES AND ACTIVITIES**	**49**
BLOCK-II:	**ENGLISH LANGUAGE**	**68**
UNIT -5	**PHONETICS OF ENGLISH**	**69**
UNIT-6	**VOCABULARY AND GRAMMAR IN CONTEXT**	**108**
UNIT-7	**UNDERSTANDING LANGUAGE AND PRODUCING DISCOURSES-1**	**143**
UNIT-8	**READING**	**169**
BLOCK-III:	**ENGLISH LANGUAGE TEACHING**	**193**
UNIT-9	**APPROACHES, METHODS AND TECHNIQUES OF TEACHING ENGLISH**	**194**
UNIT-10	**MICRO TEACHING**	**220**
UNIT-11	**PLANNING THE CLASSROOM TRANS ACTION**	**242**
UNIT-12	**DEVELOPING INTEGRATED SKILLS AND USE OF ICT IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING**	**265**
BLOCK-IV	**ENGLISH LANGUAGE- TEACHER, TEACHING AND EVALUATION**	**293**
UNIT -13	**TEACHING LEARNING RESOURCES AND ACTIVITIES**	**294**
UNIT-14	**ENGLISH LANGUAGE CURRICULUM**	**325**
UNIT-15	**PROFESSIONAL GROWTH OF ENGLISH TEACHER**	**348**
UNIT-16	**EVALUATION**	**369**

B.Ed.-16T

తెలుగు బోధనాశాస్త్రం

"మనం నాగరికత సమకూర్చిన వస్తుగత ప్రయోజనాలైన వదులుకోవచ్చునేమో గానీ,
సర్వోత్కృష్టమైన విద్య అందించే ఫలాలను సంపూర్ణంగా అనుభవించే అవకాశాలను,
హక్కును మాత్రం కోల్పోకూడదు"

-డా॥బి.ఆర్.అంబేద్కర్

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం

హైదరాబాద్

2016

రచయితల బృందం

సంపాదకులు

డా॥ జి. పాల్ రత్నాకర్
హెడ్ ఐ/సి
డిపార్ట్‌మెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ఓపెన్
యూనివర్సిటీ. హైదరాబాద్

కోర్సు రచయితలు

డా॥ పి. కృష్ణవేణి, ప్రిన్సిపల్ ఐ/సి
ఎ.ఎం.ఎస్. కాలేజ్ ఆఫ్ టీచర్ ఎడ్యుకేషన్
హైదరాబాద్.

ఎమ్. రవికృష్ణ
లెక్చరర్, ఆర్.వి.ఆర్. కాలేజ్ ఆఫ్
ఎడ్యుకేషన్, గుంటూరు.

డా॥ ఎలీషా బాబు. జి.
అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్
ఆదికవి నన్నయ విశ్వవిద్యాలయం
రాజమండ్రి.

డా॥ ఎన్.వి. స్వామినాయుడు, అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్
డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ యూనివర్సిటీ
శ్రీకాకుళం

డా॥ డి. మస్తానమ్మ
అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్
శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం
తిరుపతి.

కోర్సు సమన్వయకర్త

టి. మీనాక్షి
విద్యా విభాగము
డిపార్ట్‌మెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ఓపెన్
యూనివర్సిటీ. హైదరాబాద్

బి.ఇ.డి., కార్యక్రమ సమన్వయకర్త

డా॥ జి. పాల్ రత్నాకర్
హెడ్ ఐ/సి
డిపార్ట్‌మెంట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్ ఓపెన్
యూనివర్సిటీ. హైదరాబాద్

గ్రాఫిక్స్
G.V. స్వామి

డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాద్ - 500 033.

ప్రథమ ప్రచురణ - 2016.

కాపీరైటు : డా.బి.ఆర్.అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం 2017

అన్ని హక్కులు విశ్వవిద్యాలయానివి. ఈ పుస్తకంలో ఏ భాగం అయినా ఉపయోగించదల్చుకుంటే విశ్వవిద్యాలయం అనుమతి పొందాలి.

ఇతర వివరాలు

డైరక్టర్ (అకాడమిక్) డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాదు - 500 033

విషయ సూచిక

పేజీ నెం.

భాగం – 1 : తెలుగుభాష – సాహిత్యం – తెలుగుభాష బోధనోద్దేశాలు – ఆధునికదృక్పథము – భాషయొక్క ఆవశ్యకత, స్వభావం, భాషోత్పత్తి, ధ్వనులు, ధ్వని ఉత్పత్తిస్థానాలు – మానవునికి జంతువుకు గల తేడాలు 1

భాగం – 2 : భాషా ప్రయోజనాలు – భాష నిర్మాణం – ప్రపంచభాషలవర్గీకరణ భాష గుర్తింపు– భాష ఒక మాధ్యమం19

భాగం – 3 : స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వ తెలుగుభాష 47

భాగం – 4 : తెలుగు భాషపై ఇతర భాషల ప్రభావము 92

ఖండం – 2 భాషాభ్యసనాలు – బోధనోద్దేశ్యాలు – వ్యవహార రూపాలు – భాషా సామర్థ్యాల సాధన వ్యూహాలు. 123

యూనిట్ – 5 : పాఠశాల విద్యలో తెలుగును ఒక ముఖ్యమైన విషయంగా – ఎందుకు నేర్చుకోవాలి. ప్రాథమిక స్థాయిలో బోధనోద్దేశాలు మాధ్యమిక ఎలిమెంటరీ స్థాయి బోధనోద్దేశాలు ఉన్నతస్థాయి బోధనోద్దేశ్యాలు. భాషాబోధన ద్వారా సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలు / విద్యా సామర్థ్యాలు 124

యూనిట్ : 6 – సామర్థ్యాల వారీగా వ్యూహాలు – వినడం అర్థం చేసుకోవడం– ప్రతి స్పందించడం – ధారాళంగా చదవడం అర్థం చేసుకోవడం – ఆలోచించి ఆత్మవిశ్వాసంతో మాట్లాడడం – స్వీయరచన సృజనాత్మక వ్యక్తీకరణ – పదజాల వినియోగం – ప్రశంస – భాషాంశాలు. 149

యూనిట్ – 7 : భాషాబోధన ఆధునిక దృక్పథం – ఆలోచింపచేయడం – వ్యక్తీకరించడం. భాషను నేర్పడము అంటే ఏమిటి – గతంలో భాషను బోధించిన విధానం – వీటి పరిణామాలు 173

యూనిట్ – 8 : నూతన తెలుగు వాచకాలు – వాటి తాత్విక నేపథ్య సూత్రాలు– పాఠ్య పుస్తకాల ప్రత్యేకత – పాఠ్య పుస్తకాలను ఎలా ఉపయోగించాలి. 191

భాగం – 9 : భాషా బోధన 214

భాగం – 10 : బోధన పద్ధతులు 225

భాగం – 11 : భాషలోని విభిన్న ప్రక్రియలు 235

భాగం – 12 : భాషా సామర్థ్యాల సాధన 242

ఖండం – 4 నిరంతర సమగ్ర మూల్యాంకనం 264

భాగం –13 ఉపాధ్యాయుల తయారీ – ఆవశ్యకత 265

భాగం –14. పాఠశాలలో భాషాభివృద్ధి కార్యక్రమాలు 295

భాగం –15 నిరంతర సమగ్ర మూల్యాంకనం 326

భాగం – 16 ప్రశ్నా పత్రాలు 341

बैचलर ऑफ़ एजुकेशन (बी.एड)

विषय कोड : 17 T

हिन्दी भाषा शिक्षण

“ We may forgo material benefits of civilization, but we cannot forgo our right and opportunity to reap the benefits of the highest education to the fullest extent....

-Dr. B.R. Ambedkar

डॉ. बी. आर. अंबेड्कर सार्वत्रिक विश्वविद्यालय
हैदराबाद

2016

बैचलर ऑफ़ एजुकेशन (बी.एड)

विषय कोड : 17 T

हिन्दी भाषा शिक्षण

Course Team

संपादक
डॉ. रेणुका देवी सिंह
एसोसिएट प्रोफेसर
गवर्नमेंट आई.ए.एस.ई. हैदराबाद
तेलंगाणा राज्य।

लेखक
श्री नयन प्रकाश , हैदराबाद।
डॉ. राजीव कुमार सिंह, हैदराबाद।
श्रीमती. जी. किरण, हैदराबाद।

Course Coordinator
Dr. Sunkesula Mahamad Ali
UGC DSR Post Doctoral Fellow
Dept. of Education
Dr. BR. Ambedkar Open
University, Hyderabad.

B.Ed. Programme Coordinator
Dr. Paul Ratnakar
Head I/c
Dept. of Education
Dr. BR. Ambedkar Open
University, Hyderabad.

कवर डिजडाइन
श्री जी.वी.स्वामी

Dr. B.R. Ambedkar Open University, Hyderabad - 500 033.

First Edition 2016.

All rights are reserved. No part of this book may reproduced in any from without permission in writing from the University.

For further information : **Director (Academic)**
Dr. B.R. Ambedkar Open University
Hyderabad - 500 033.

विषय कोड : 17 T

हिंदी भाषा शिक्षण

विषय सूची

क्रम	शीर्षक	पृष्ठ संख्या
1	**भाषा की प्रकृति, स्वरूप और अंग**	**1 - 95**
1.1	भाषा की प्रकृति और स्वरूप	1 - 31
1.2	ध्वनि विचार	32 - 43
1.3	शब्द विचार	44 - 83
1.4	वाक्य	84 - 95
2	**भाषा कौशलों का विकास**	**96 - 213**
2.1	भाषा कौशलों का स्वरूप	96 - 116
2.2	न्यूनतम अधिगम कौशल	117 - 172
2.3	भाषा शिक्षण का आधार	173 - 198
2.4	शैक्षिक एवं शिक्षण उद्देश्य	199 - 213
3	**हिंदी साहित्य की विविध विधाओं का शिक्षण**	**214 - 348**
3.1	हिंदी साहित्य की विविध विधाएँ	214 - 222
3.2	कविता शिक्षण	223 - 246
3.3	गद्य विधाओं का शिक्षण	247 - 343
3.4	पाठ योजना	344 - 348
4.	**शिक्षा समितियों के सुझाव और मूल्यांकन प्रक्रिया**	**349 - 398**
4.1	शिक्षा समितियों में भाषा शिक्षण	349 - 361
4.2	राष्ट्रीय पाठ्यचर्या की रूपरेखा- 2005	362 - 372
4.3	राज्य पाठ्यक्रम की रूपरेखा- 2011	373 - 383
4.4	मूल्यांकन	384 - 398
	संदर्भ ग्रंथ सूची	**399 - 399**